RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 16.

Onsdagen den 3 Mars.

Kl. 7 e. m.

fortsattes det på förmiddagen hållna sammanträde.

§ 1.

Om ersättning af allmänna medel till vittnen i vissa jagtmål.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 11, i anledning af väckt motion om ersättning af allmänna medel till vittnen i vissa jagtmål.

Uti nämnda motion, som afgifvits inom Första Kammaren af Grefve *Claes M. Lewenhaupt* (motionen n:o 1), var föreslaget, »att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställa om den utsträckning i tillämpningen af Kongl. Kungörelsen den 9 September 1873 angående ersättning till vittnen i brottmål, att samma kungörelse äfven må gälla i afseende på af skogstjensteman anhängiggjorda eller utförda jagtmål af den beskaffenhet, som kungörelsen angifver».

Utskottet hade hemstält,

att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I anledning af denna hemställan, mot hvilken Herr *Sundell* inom Utskottet reserverat sig, under yrkande att ett tillägg till den ifrågavarande Kongl. kungörelsen, ungefärligen öfverensstämmande med hvad motionären äskat, måtte af Riksdagen beslutas, anförde

Herr Arfvedson: Den motion, som nu är i fråga, har egentligen afsett att i någon mån förekomma den olofliga elgjagt på skidor, som, enligt hvad allmänt bekant är, under de senare åren har i stor skala bedrifvits i rikets norra provinser. När man vet, huru vid denna jagt eller rättare sagdt detta djurplågeri, tillgår, kan man väl icke bestrida att, om något kan i lagstiftningsväg göras, för att i någon mån minska detta onda, vore ett sådant stadgande mycket önskvärdt. Motionären har i sådant hänseende föreslagit, att uti jagtmål af skogstjenstemän åberopade vittnen skulle undfå ersättning af allmänna medel. Lag-Utskottet invänder häremot, att detta redan är stadgadt, hvarföre motionärens förslag vore öfverflödigt. En reservant inom Utskottet anser dock, att, då, oaktadt hvad sålunda kunde vara stadgadt, en del domstolar »ansett sig icke kunna i sådana, af skogs- och jägeribetjente instämda jagtmål, der desse hafva åtalsrätt, tillägga vittnen ersättning af allmänna medel», ett tillägg till Kongl. Kungörelsen den 9 September 1873 i den af motionären angifna syftning vore af nöden, enär under nuvarande förhållanden vederbörande jägeribetjente ofta måtte besinna sig noga på att instämma vittnen, som möjligen hafva lång väg

Om ersättning af allmänna medel till vittnen i vissa jagtmål. (Forts.).

till tingsstället. För min del tycker jag derför, att intet är att förlora, men mycket att vinna genom ett lagstadgande i det syfte reservanten föreslagit, och tillåter mig sålunda att yrka bifall till reservationen.

Herr Torpadie: Det må väl vara sant, att de ordalag, som den ärade motionären åberopat ur jagtstadgan, icke heller ur min uppfattning äro de lyckligast valda och jag skall således icke uttala någon förvåning öfver att en eller annan domstol, då utaf jägeribetjente instämda jagtmål der förekomma, icke tro sig kunna på grund af 1873 års förordning tillerkänna i sådana mål åberopade vittnen ersättning af allmänna medel. Men lika säkert torde väl ock vara, att man icke bör förändra en lag endast derföre, att tillämpningen af honom en eller annan gång icke blir sådan som den borde vara; och enligt min åsigt, som äfven delats af flertalet utaf Utskottets ledamöter, äro de redan i detta ämne gifna stadganden alldeles tillräckliga. Man får nemligen icke förbise, att utom de skäl, som för afslag å motionen åberopas i det nu föredragna betänkandet, äfven den omständighet tillkommer, — jag vill nemligen blott anföra ett enda exempel, — att i 12 § af Expeditionstaxan af den 30 November 1855 uppräknas bland dem, hvilka ega rätt att utfä handlingar utan lösen, äfven kronoåklagare, hvaribland, säger expeditionstaxan, inbegripas jemväl tull- och jägeribetjente, och det är väl alldeles gifvet, att, när man skall tillämpa 1873 års författning, man jemväl bör pröfva alla de författningar, som kunna på saken hafva något inflytande. Att nu åter, på sätt den ärade reservanten föreslagit, tillskapa en särskild författning angående jägeribetjentes rätt i dessa mål, eller rättare angående de vittnens rätt, hvilka i sådana mål af jägeribetjente åberopas, synes mig innebära äfven den betänkligheten, huruvida icke en sådan lagförklaring lämpligen borde hafva vidsträcktare dimensioner, emedan ju här och hvar i författningarne finnas liknande ofullständigheter. Antoge man nu endast en författning, sådan som den nu föreslagna, skulle domstolarne med ännu mera skäl än förr icke våga ådöma ersättning åt vittnen, som blefve af andra åklagare än de vanligen s. k. allmänna åklagarne till vittne åberopade.

På dessa skäl tager jag mig friheten att yrka bifall till Lag-Utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Herr Talmannen gaf propositioner å de gjorda yrkandena, hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 2.

Förekom till behandling Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjette hufvudtitel.

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium.

Punkten 1:

Uti *mom. a)* af denna punkt hade Utskottet, med anledning af och i öfverensstämmelse med en af Kongl. Maj:t i ämnet gjord framställning, gjort följande hemställan:

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.).

»att Riksdagen må medgifva, att de lönebelopp, som äro i Kommerskollegiets stat anvisade, ej mindre för en advokatfiskalstjenst, än äfven för andra ledigblifna eller ledigblifvande befattningar inom kollegium, i afseende å hvilka indragning synes kunna ega rum eller förändring böra vidtagas, må intill slutet af år 1881, i den mån de för bestridande af göromålen inom kollegiet kunna finnas erforderliga, af Kongl. Maj:t för ändamålet disponeras».

Såsom skäl för ej mindre nämnda hemställan än jemväl det förslag, Utskottet framstält i *mom. b)*, hade Utskottet anfört:

»Utskottet, som för undvikande af vidlyftighet tillåter sig att här hänvisa till den i statsrådsprotokollet (Bil. N:o 5 b sid. 1—3) meddelade utredning rörande de orsaker, hvilka föranledt att förslag till lösning af den sedan lång tid tillbaka i afseende å detta embetsverk väckta regleringsfrågan icke ännu kunnat framläggas, men emellertid vidblifver flera föregående Stats-Utskotts af Riksdagen godkända uttalanden i fråga om Kommerskollegiets indragning eller ombildning, har funnit sig böra tillstyrka Riksdagen att för ännu ett år så väl medgifva den i afseende å kollegiets ordinarie anslag äskade dispositionsrätten som ock bevilja det för tillfällig löneförbättring begärda anslagsbeloppet, utan att likväl derigenom vilja anses hafva godkänt de åsigter, hvilka beträffande sjelfva regleringsfrågan finnas i åberopade statsrådsprotokoll uttalade».

Enligt anteckning å utlåtandet, voro reservationer vid ifrågavarande punkt inom Utskottet anmälda

dels af Herr *L. Nordenfelt*, som ogillat sista delen af Utskottets motivering;

dels ock af Herrar *Liss Olof Larsson*, *Nils Petersson*, *Sven Nilsson* och *Ola Andersson* i Burlöf, hvilka yrkat, att Utskottets hemställan i mom. a) måtte erhålla följande lydelse: »att Riksdagen, med vidblifvande af sina under flera föregående år gjorda uttalanden och utan att godkänna de uti statsrådsprotokollet (Bil. N:o 5 b sid. 1—3) uttryckta åsigter, må medgifva, att de lönebelopp» etc. (lika med Utskottets förslag).

Sedan Utskottets ofvan intagna hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Ola Andersson i Burlöf, som yttrade: Såsom herrarne finna på sidan 50 i Utskottets förevarande utlåtande, är en liten reservation afgifven emot Utskottets hemställan i denna punkt. Denna reservation går väl icke ut på annat än bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit i fråga om anslagen till Kongl. Kommerskollegium, men deremot hafva reservanterne i sjelfva punkten velat inlägga den mening, som Utskottet till viss del intagit bland motiven för sin hemställan. Anledningen härtill har icke varit någon annan än den, att Första Kammaren vid behandlingen af en annan fråga under denna riksdag ogillat en motivering för Utskottets hemställan, som man i denna Kammare önskade skola inflyta i den till Kongl. Maj:t afgående skrif-

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.).

velsen i ämnet. Just med anledning deraf, att uti Utskottet äfven nu det yrkandet framställdes, att någon del af Utskottets motivering skulle utgå, var det som reservanterne ansågo försigtigheten bjuda, att dessa ord skulle ingå i den s. k. klämmen. Hade Första Kammaren redan beslutat, att utan vidare godkänna Utskottets hemställan, skulle jag icke nu hafva gjort någon särskild framställning i frågan; men nu finner jag mig föranlåten att anhålla om bifall till reservationen, så att punkten måtte komma att lyda sålunda: »att Riksdagen, med vidblifvande af sina under flera föregående år gjorda uttalanden och utan att godkänna de uti statsrådsprotokollet uttryckta åsigter, må medgifva att de lönebelopp» etc. (lika med Utskottets förslag).

Jag anhåller om bifall till denna reservation.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har blifvit förekommen af den föregående talaren och inskränker mig derföre till att instämma i hans yrkande.

Chefen för Kongl. Civildepartementet Herr Statsrådet Thyselius: Jag har vid flera tillfällen i uttalanden till statsrådsprotokollet gifvit tillkänna den åsigt, att under nuvarande förhållanden Kommerskollegium icke kan indragas, utan att något annat embetsverk sättes i stället. Riksdagens senaste skrifvelse, i afseende på ifrågasatt indragning eller ombildning af Kommerskollegiet, föranledde såsom bekant nedsättandet af en komité och aflemnandet af förslag till Riksdagen derom att indragning deraf skulle ske mot det att något annat embetsverk sattes i stället. Riksdagen afslog denna proposition, derför att densamma icke med full bestämdhet innehöll förteckning på alla de ärenden, som skulle af det nya embetsverket öfvertagas, och förklarade derjemte, att det icke kunde vara skäl inrätta ett nytt embetsverk, utan att man vore fullt säker derpå att icke de ärenden, som detta nya embetsverk finge att behandla, skulle inom kortare tid dragas derifrån. Vid den tiden var det icke fråga om någon förändring i de författningar, hvilka det tillhörde Kommerskollegium att tillämpa. Sådant har deremot nu i vidsträcktaste mån inträffat. Det är således omöjligt för Kongl. Maj:t att till Riksdagen aflåta proposition om reglering af Kommerskollegium, så framt Kongl. Maj:t vill, såsom han bör, fästa afseende vid de skäl, som Riksdagen anfört för ogillande af det förut framlagda förslaget, och hvilka skäl för närvarande finnas för handen i vida större mån än då. Då var, såsom nämndt, icke ifrågasatt någon förändring af de lagar, som Kommerskollegium har att tillämpa. Sedermera har ett upprättadt förslag till grufvestadga blifvit föremål för en genomgående granskning, hvilken ej är afslutad. Sedermera har det visat sig behöfligt att utarbeta en förändrad patentlag. De internationella förhållandena hafva vidare gjort nödigt att till skydd för varumärken och mönster utarbeta nya lagar. Äfven beträffande sjölagstiftningen föreligger fråga om förändring. Intet af dessa ärenden har ännu kunnat bringas till slut. Stora förändringar äro i dessa hänseenden ifrågasatta, ledande dels till att föröka antalet af de ärenden, som böra blifva föremål för vederbörande embetsverks handläggning och dels för att draga andra ärenden derifrån, och det embetsverk, som skulle be-

handla dessa ärenden är utan undantag Kommerskollegiet, eller det som kan sättas i dess ställe. Det har således icke varit någon möjlighet att med det afseende man bör egna åt Riksdagens framställningar framlägga något förslag till embetsverkets omreglering och jag tror också, att icke någon, som fått den föga afundsvärda lotten att öfvertaga frågan om Kommerskollegiets reorganisation, skulle funnit sig böra för sin Konung och för Riksdagen i detta hänseende framställa ett förslag, om hvilket han med full säkerhet kunde förutse, att det icke länge komme att ega full tillämplighet.

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.)

Hvad beträffar de ord i motiveringen, hvilka de båda föregående talarne vilja hafva inlagda i sjelfva klämmen, får jag förklara, att jag föga inser betydelsen af dem. Jag gör måhända icke så orätt, om jag betraktar dem såsom dyningar efter den storm, som för några år sedan i afseende på Kommerskollegiet bröt ut. Det ligger då i naturlagarne, att de måste hafva sin tid. Orden synes mig för öfrigt temligen oskyldiga, helst Stats-Utskottet tillstyrkt och — som jag hoppas — Kammaren vill bifalla hvad som i den föreliggande punkten är föreslaget. För min egen del fäster jag således icke det ringaste afseende vid om dessa ord bibehållas eller icke.

Herr Adlercreutz: För min del kan jag icke finna annat, än att Herr Statsrådet och chefen för Civildepartementet framlagt fullt giltiga skäl, hvarför den på tal förda organisationsfrågan för närvarande icke kunnat bringas till en slutlig lösning. Då jag i sjelfva anslagsfrågan biträder Stats-Utskottets hemställan, sker detta sålunda under uttryckligt erkännande af de hinder, hvilka hittills mött för berörda organisationsfrågas bringande till slutligt afgörande.

Herr Casparsson: Riksdagen har blifvit van vid att Stats-Utskottet, såsom det här heter: »till undvikande af vidlyftighet», tillåter sig göra sina motiveringar mycket kortfattade. Jag föreställer mig likväl, att, i en fråga sådan som den föreliggande, deri Utskottet velat underkänna åsigter, som af Kongl. Maj:t blifvit godkända beträffande en så vigtig organisation, det hade varit skäl att frånträda det vanliga förfaringssättet, hvilket nog mycket smakar af Pythias trefot. Utskottet förklarar helt kategoriskt, att Utskottet icke kunnat godkänna de åsigter hvilka beträffande sjelfva regleringsfrågan finnas i statsrådsprotokollet uttalade. Jag frågar då: hvad är det för åsigter, som Utskottet icke velat godkänna? Jag har tagit del af Herr Civilministerns yttrande till statsrådsprotokollet och finner deraf, att de uttalade åsigterna kunna sammanfattas under fem olika synpunkter, hvilka alla synas mig mycket antagliga.

Till en början och med förmälan, att konsulatärendenas handläggning äfven framdeles torde komma att ske af Kommerskollegium, yttrar Departementschefen att derigenom må emellertid icke anses afgjordt, att kollegiet bör med dess nuvarande organisation bibehållas eller ens, om det varder bibehållet, att det namn, som det nu bär, skall lemnas oförändradt. Detta är ju alldeles detsamma, som Stats-Utskottet sjelf funnit, nemligen att kollegium icke bör lemnas oför-

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.)

ändradt, så att *den* uttalade åsigten måtte väl Utskottet icke vilja underkänna.

Vidare erinrar Departementschefen om den åsigt, han vid flera tillfällen och med stöd af allt mera vunnen erfarenhet uttalat derom att detta embetsverk icke kan och icke bör indragas, utan att en eller flere nya embetsmyndigheter sättas i dess ställe. Jag må säga, att äfven *den* åsigten synes mig fullkomligt rigtig; ty mig åtminstone vill det förefalla alldeles påtagligt, att ett embetsverk, som har sig ombetrodd handläggningen af så många och olikartade ärenden, som de, hvilka tillhöra handel och sjöfart, bergsbruk, fabriker och handtverkerier m. m., icke kan indragas, utan att något annat sättes i stället. Jag tillåter mig härvid åberopa några ord, som en af reservanterna, Herr Ola Andersson, yttrat i sin motion, N:o 153, der det heter: »Med de många och i hög grad olikartade ärenden, som nu höra under Civildepartementet, lär väl ingen kunna fordra att Chefen för detta departement skall på grund af egen sakkännedom kunna bereda alla dessa.» Detta är fullkomligt sant. Inspirationens tid är förbi, både för statsmän och andra dödlige, och derför måste man vidtaga den visserligen mera kostsamma, men också mera säkra åtgärden att tillsätta embetsmyndigheter, som förbereda ärendena. Således torde äfven *denna* åsigt vara rigtig.

Den tredje åsigten, som Departementschefen framhållit, lyder så: »att det ingalunda kan vara tillrådligt att i detta hänseende upprätta samt för Konung och Riksdag framlägga något förslag, innan ännu omfånget och beskaffenheten af de göromål, som skulle embetsverket tillkomma, blifvit åtminstone till hufvudsakligare delar bestämda.» Jemväl *denna* åsigt synes mig vara fullt i sin ordning. Jag påminner mig härvid, hurusom Riksdagen en gång företog sig att vidtaga en lönereglering, innan ännu omfånget och beskaffenheten af de göromål voro bestämda, som skulle åligga vederbörande. Det gälde nemligen arméns lönereglering; Herr Liss Olof Larsson reserverade sig och Herr Carl Anders Larsson reserverade sig just emot den åtgärden att bestämma lönerna, innan ännu sjelfva organisationsformen var bestämd. Jag har ännu i dag på mitt parlamentariska samvete att jag teg och icke understödde reservanterna; ty de hade ovilkorligen rätt i denna sin åsigt.

För det fjerde uttalas här af Departementschefen den öfvertygelsen att på anförda skäl »med frågan om reglering af Kommerskollegium måste anstå ännu ett år». Det är ju precist detsamma som Utskottet uttalar, då det tillstyrker Riksdagen att »för ännu ett år» medgifva de förut varande anslagen till kollegiet. Jag föreställer mig således att äfven denna åsigt ej gerna kan af Utskottet ogillas.

För det femte har jag i protokollet funnit följande uttalande af Departementschefen: »känningarna af ett sådant oundgängligt uppskof torde blifva till skada mindre för det allmänna än för embetsverket sjelf, ej allenast derigenom att den der anstälda personal längre än deras vederlikar i andra verk blifver i saknad af en väl behöflig förbättring i löneinkomster, hvarför dock så väl Riksdagen som Eders Kongl. Maj:t lärer i viss mån vilja bereda en ersättning, utan äfven i så måtto, att till följd af den osäkra ställning, hvaruti embetsverket sedan

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.)

flera år befunnit sig och ännu ett år skulle qvarstanna, yngre män torde känna sig mindre hugade söka inträde i kollegium.» Äfven detta synes mig vara fullkomligt rigtigt. Men, om det är sant att kollegiets tjenstemän i första hand få känna olägenheterna af det nuvarande oefterrättlighetstillståndet, så är det dock påtagligt att äfven det allmänna förr eller senare också kommer att göra det, just derför att yngre krafter ej vilja ingå i verket. Det nuvarande oefterrättlighetstillståndet är alltså — från hvilken synpunkt man än må betrakta saken — fullkomligt ohållbart.

Beträffande frågan i sin helhet, var jag med, då hon för 13 år sedan för första gången uppdök. Jag har för länge sedan kommit till den öfvertygelsen att Riksdagen, beträffande henne — för att begagna ett jagtuttryck — »drifvit på bakspår». Jag är fullt öfvertygad om sanningen af hvad Herr Jöns Persson yttrade en gång här för fem år sedan: »Ju mera vi reformera, desto dyrare blir det»; och jag är Chefen för Civildepartementet tacksam derför att han klart, bestämdt och oförbehållsamt sagt om detta omtvistade kollegium, att detsamma eller ett motsvarande embetsverk för närvarande icke kan undvaras. Hade ett sådant uttalande egt rum för 13 år sedan, är jag alldeles öfvertygad att konflikter, onödiga diskussioner i Kamrarne och onödiga utgifter för statsverket skulle kunnat undvikas.

För öfrigt instämmer jag, beträffande motiveringen, i hvad Herr Adlercreutz anfört. Jag uppfattade ej, om han framstälde något bestämdt yrkande. Gjorde han det ej, så har jag blott att i hans uttalande härutinnan instämma, på samma gång jag i öfrigt yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Det var icke utan att den tid, då Riksdagen fattade sitt beslut i fråga om Kommerskollegii indragning, jag ansåg, det Riksdagen, så att säga, tog sig vatten öfver hufvudet genom att besluta en reorganisation af Kommerskollegium eller med andra ord genom att söka få bort ett gammalt kollegium. Jag trodde mig nemligen veta redan då, och erfarenheten har sedan bekräftat detta, att, när man vill röra vid något sådant, som ett gammalt embetsverk, så många förenade krafter samverka för att bibehålla det gamla, att det är nästan omöjligt att, som man säger, komma någon vart. Det var först efter mycket heta strider Riksdagen fattade ifrågavarande beslut. Kongl. Maj:ts regering var då mot indragningen och har sedan konseqvent vidhållit sin åsigt. När man läser statsverkspropositionen till detta års riksdag och åtföljande protokoll, ser man tydligen att vi skola få behålla det gamla hedervärda kollegiet. Men icke nog dermed att detta något stött mig för hufvudet vid läsningen af statsrådsprotokollet, det heter der också att Kommerskollegium »icke kan och icke bör indragas, utan *att en eller flera* nya embetsmyndigheter sättas i dess ställe». Vi skulle således kanske kunna få en hel mängd embetsverk i stället för Kommerskollegium. Om så är, skulle jag hädanefter nog veta att vakta mig för att biträda beslut, som afsåge att draga in embetsverk, huru obehöfliga och föråldrade de än månde vara.

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.)

Under sådana förhållanden tror jag ej att det förefinnes någon fara att frågan om Kommerskollegii indragning för fort skall nå sin lösning. I statsrådsprotokollet heter det att först och främst konsulatsärenden fortfarande skola tillhöra Kommerskollegium. Vidare upplyses att förslaget till ny grufvestadga först skall slutbehandlas och vederbörande komma på det klara med patentförordningen, lagen om skydd för varumärken och mönster och en mängd andra lagstiftningsärenden, innan frågan om Kommerskollegii reorganisation kan företagas till slutlig behandling. Det skulle dessutom vara högst besynnerligt, om icke regeringen hade qvar tillräcklig uppfinningsförmåga för att, när alla dessa lagstiftningsärenden ändtligen en gång blifvit afgjorda, hitta på något mera, som äfven bör reformeras, innan frågan om Kommerskollegii indragning eller reorganisation kan slutbehandlas.

För min del har jag varit med om Riksdagens beslut att Kommerskollegium borde indragas eller undergå en genomgripande förändring; och jag har ej funnit någon anledning att ångra mitt deltagande i sagda beslut. Jag kan derför ej se annat än att Riksdagen bör vidhålla sin en gång uttalade mening. Vi få sedan se hvem som slutligen går från striden såsom segrare, Regeringen eller Riksdagen; men vi hafva mycket god tid på oss och det skulle derför vara ganska illa, om Riksdagen redan nu kastade yxan i sjön. Då jag ej är säker om Första Kammaren bifaller motiveringen eller ej, så tror jag att det är angeläget att hålla fast vid det en gång fattade beslutet och yrkar derför bifall till Utskottets förslag med det tillägg, som är af reservanterna föreslaget.

Herr Statsrådet Thyselius: Jag ber om ursäkt derför att jag åter begärt ordet; men dels hade kanske något mera bort af mig sägas förra gången, dels har den siste ärade talaren yttrat åtskilligt, som icke bör lemnas utan allt svar. Han yttrade, och vid flera tillfällen under de senare åren har blifvit sagdt, att Kongl. Maj:ts regering icke skulle hysa något intresse att få frågan om Kommerskollegiets omreglering afgjord och man har kanske allt för länge uttalat en sådan mening för att icke ett svar derå skulle lemnas.

Redan för åtskilliga år sedan aflät Riksdagen en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran att Kommerskollegium måtte indragas och att det skulle tillses huruvida icke de ärenden, som Kommerskollegium hade att handlägga, kunde i större eller mindre mån hänskjutas till något af statsdepartementen. Hvad gjorde då Kongl. Maj:t? Jo, Kongl. Maj:t anbefalde en utredning i afseende å mängden och beskaffenheten af de ärenden, som redan voro föremål för departementens handläggning och då, i händelse afgörandet af de ärenden, som Kommerskollegium tillhörde, skulle öfverflyttas till något af departementen, Civildepartementet väl vore det, som i främsta rummet skulle komma ifråga, blef det nödvändigt att anställa en undersökning huruvida detta departement kunde taga emot dessa ärenden. Det befans då, att departementet var belastadt med ärenden, som i anseende så väl till deras mängd som deras olika beskaffenhet knappast kunde der medhinnas; och jag ber få försäkra er, mina Herrar, att sedan dess målen hvarken i afseende å antal eller skiljaktig beskaffenhet aftagit. Samma resul-

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.)

tat som denna utredning visade i afseende å Civildepartementet, visade den äfven i fråga om ett eller annat af de öfriga departementen. Hvad gjorde då Kongl. Maj:t? Jo, för att tillmötesgå Riksdagens uttalade önskan om indragning af Kommerskollegium, framstälde Kongl. Maj:t till Riksdagen proposition om inrättande af ett nytt statsdepartement, och föreslog på samma gång att till afgörande af vederbörande departementchef skulle få af Kongl. Maj:t hänvisas åtskilliga ärenden af mindre vigt.

Jag har nu framstält och besvarat den frågan hvad Kongl. Maj:t gjorde i anledning af Riksdagens begäran. Jag ber nu få framställa den frågan: hvad gjorde Riksdagen. Jo, Riksdagen afslog begge dessa Kongl. Maj:ts propositioner utan att, på eljest vanligt sätt, låta dem hvila till afgörande af annan Riksdag? Sedermera inkom, såsom jag förut nämnt, Riksdagen 1874 med en begäran att Kommerskollegium skulle indragas eller ombildas. Hvad gjorde Kongl. Maj:t då? Jo, Kongl. Maj:t tillförordnade en komité af erfarna och sakkunniga personer, som anstälde en noggrann undersökning om de ärenden, som kunde till andra redan bestående embetsverk öfverflyttas. Antalet af sådana blef icke stort. Kongl. Maj:t aflät derpå till Riksdagen den proposition, om hvilken jag förut talat, deri han föreslog indragning af Kommerskollegium och inrättande i dess ställe af ett annat embetsverk, som skulle till behandling öfvertaga de ärenden, hvilka handlades af Kommerskollegium, med undantag dock af sådana, som under den för en utredning af saken nog korta tid befunnits af beskaffenhet att till andra redan befintliga embetsverk öfverflyttas, hvarjemte Kongl. Maj:t förklarade att några andra ärenden torde efter vidare skeende utredning böra röna samma öde. Riksdagen afslog åter den Kongl. propositionen och yttrade dervid i främsta rummet att »Riksdagen ej kunnat undgå att draga den slutsats, att den grundliga och uttömmande utredning rörande möjligheten att till andra redan befintliga embetsmyndigheter öfverflytta en större del af de Kommerskollegium nu åliggande göromål, hvilken, enligt Riksdagens förmenande, bör föreligga, innan frågan om Kommerskollegii ersättande af ett nytt embetsverk med helt och hållet förändrad organisation företages till pröfning, ej ännu blifvit verkställd.»

»Det har», tillägges sedan, »synts Riksdagen icke kunna anses lämpligt att inrätta ett nytt embetsverk för att öfvertaga göromål, om hvilka man ej vet, huruvida de skola komma att af samma embetsverk handläggas någon längre tid eller om icke en större eller mindre del af desamma snart nog skall befinnas böra derifrån afskiljas.»

Kammaren behagade häraf finna, att Kongl. Maj:t två gånger framlagt förslag till indragning af Kommerskollegium, första gången derigenom att ett nytt statsdepartement skulle inrättas. Men detta afslogs, man kan nästan säga: på ett snöpligt sätt afvisades. Att efter en sådan behandling af frågan snart besvära Riksdagen med en ny framställning om inrättande af ett nytt statsdepartement i ändamål att såmedelst bereda möjligheten af Kollegiets indragning, det skulle svårligen någon rådgifvare anse sig befogad att tillstyrka Kongl. Maj:t. Jag har förut i dag redogjort för de skäl, som Riksdagen anförde för afslag å det år 1875 framlagda förslaget. Ett bevis derför att åsigterna numera torde blifvit i någon mån jemkade derhän att Kommers-

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.)

kollegium icke kan indragas, utan att något nytt sättes i stället, torde föreligga i den motion, som Herr Ola Andersson vid denna riksdag väckt och deri han föreslagit, hvad Kongl. Maj:t förgäfves gjort framställning om, nemligen inrättandet af ett nytt statsdepartement. I denna motion säges nemligen, att i sammanhang med en sådan reform Kommerskollegium borde kunna indragas. Utsigterna för denna frågas lösning torde nu, säkerligen till allas belåtenhet, hafva ljusnat.

Herr Key: Det är inte min mening att här ingå i någon längre afhandling om huru denna fråga gestaltat sig under det förflutna; derom kan, likasom om hvarje sådan gammal fråga, sägas mycket å ömse sidor.

Om någon oafgjord fråga är historiskt gammal, så är det denna. Den daterar sig ända från 1809, och Riksdagen har, allt sedan nämnda revolutionsår, rörande Kommerskollegium tid efter annan skrifvit och plitat och beslutat med långmodig ihärdighet. Kongl. Maj:t har visserligen ibland varit så nådig och gjort åtskilliga förslag i ämnet, hvilka Riksdagen dock, förskräckligt att erkänna, funnit oantagliga; men deraf framgår väl ingalunda, att en önskad lösning af frågan är snart sagdt omöjlig och att den icke en gång skall kunna blifva en verklighet.

Af den nästan skämtsamma motivering, som förefinnes i Kongl. Maj:ts nu afgifna proposition skönjes, att ett tillbakagående i denna liksom i många andra frågor gjort sig gällande hos Kongl. Maj:t. I Bil. 5 b) till den Kongl. propositionen finner man nemligen, att Kongl. Maj:t i fråga om konsulatärenden funnit lämpligt, att deras handläggning »äfven framdeles skall ske af Kommerskollegium»; och enligt samma bilaga säger Chefen för Civil-Departementet: »härigenom må emellertid icke anses afgjordt, att detta Kollegium bör med dess nu varande organisation bibehållas eller ens, om det varder bibehållet, att det namn, som det nu bär, skall lemnas oförändradt, men detta beslut synes i allt fall innefatta ett godkännande af den åsigt jag vid flera tillfällen och med stöd af allt mera vunnen erfarenhet uttalat derom, att detta embetsverk icke kan och icke bör indragas, utan att en eller flera nya embetsmyndigheter sättas i dess ställe». Vidare talas det längre fram om, att det »icke blifvit utan stor svårighet att redan nu, före riksdagens början, för Eder Kongl. Maj:t framlägga ett fullständigt förslag till en sådan reorganisation».

Mot ett så beskaffadt uttalande, som bestämdt går i den rigtningen, att Kommerskollegium eller allraminst ett dermed likställdt embetsverk bör qvarstå, om ock ej under Kommerskollegii »namn», har Stats-Utskottet i motiveringen gjort sin insaga. Å ena sidan har Kongl. Maj:t sagt sin mening; å den andra har Stats-Utskottet tillstyrkt Riksdagen att vidhålla sin; få se hvem som till slut får rätt.

Då här blifvit ifrågasatt att bifalla den af Herr L. O. Larsson m. fl. afgifna reservation, som återfinnes i slutet af utlåtandet, vill jag slutligen tillägga, att för en liten stund sedan bifölls af Första Kammaren den nu föredragna 1:a punkten i utlåtandet jemte Stats-Utskottets motivering derför; vid hvilket förhållande jag helt enkelt anhåller om bifall till Stats-Utskottets såväl motivering som kläm, under för-

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.)

modan att, efter det beslut Första Kammaren sålunda fattat, reservanterna icke vidare skola hålla på sin särskilda mening.

Herr Danielsson: Jag skall icke upprepa hvad som redan är kändt om huru denna fråga hittills blifvit behandlad vid riksdagen. Men jag kan icke gerna undgå att uttrycka min förundran deröfver, att Kongl. Maj:t, såsom man ser af bilagan till nu ifrågavarande proposition, hastat så mycket med afgörande af just den del af vederbörande komiterades betänkande, som rör frågan om konsulatsärendena. Som man ser har detta komiterades betänkande icke förvarit i sammansatt svenskt-norskt statsråd, hvilket likväl icke hindrat Kongl. Maj:t att till pröfning företaga § 2 i detsamma och godkänna hvad komitén der föreslagit, samt att det hufvudsakligen är på grund af detta uttalande som Kongl. Maj:t redan den 31 sistlidne December fattade beslut derom, att konsulatsärendena skulle bibehållas under Kommerskollegii handläggning. Som jag hört uppgifvas, lära dessa ärenden årligen utgöra en betydlig mängd, ända öfver tusentalet. Att deras bibehållande betydligt skall försvåra reorganisationen af Kommerskollegium samt förminska utsigterna för densammas genomförande är naturligt. Hvad Kongl. Maj:t i det afseendet nu föreslagit, måste således betraktas såsom ett tydligt tillbakagående från Riksdagens uttalade önskan om Kommerskollegii reorganisation. Visserligen säger sig Herr Chefen för Civildepartementet vara beredd att medverka för saken; men man finner nogsamt, att hvad som skett i handling gått i en alldeles motsatt rigtning. Som jag anser, att Riksdagen bör stå fast vid sin förut uttalade åsigt i frågan och för min del icke kan finna något tydligare uttryck härför, än det förslag reservanterna afgifvit, så ber jag få instämma deri och yrka bifall till detsamma.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet har erinrat oss derom, att då Kongl. Maj:t en gång framlade ett förslag om inrättande af ett nytt statsdepartement för handel och näringar, som jag tror det då benämndes, hvarigenom en del ärenden skulle tagas från Civildepartementet, hvilket förslag komme att underlätta Kommerskollegii indragning, Riksdagen förkastade detta förslag. Men också jag vill göra en erinran, nemligen den, att den Kongl. propositionen föll i Första Kammaren först sedan regeringens egna ledamöter afstodo från att begära bifall dertill, som jag antager af det skäl, att en annan fråga samtidigt var före, som med denna stod i sammanhang, hvaremot Andra Kammaren återremitterade ärendet till Konstitutionsutskottet.

Herr Statsrådet har jemväl behagat erinra om en af mig vid innevarande års riksdag väckt motion, hvilken också skulle kunna underlätta Kommerskollegii indragning. Jag kan icke annat än känna mig synnerligen tacksam, då jag af detta yttrande kan ega något hopp om att för denna min motion få påräkna regeringens understöd, så mycket heldre som, såväl genom den reform jag deri föreslagit som de, hvilka jag endast deri antydt, en verklig besparing i statsutgifterna skulle vinnas.

Angående begärd rätt att disponera vissa löner vid Kommerskollegium. (Forts.)

En talare på upsalabänken har yttrat att denna fråga genom Riksdagens åtgörande kommit in på ett bakspår. Till svar härå ber jag få erinra att genom Riksdagens påtryckning vunnits åtminstone två saker. Först och främst voro förut å Kommerskollegii stat uppförda en advokatfiskal och en biträdande kanslist, som hade att handlägga de åtal, som kunde förekomma; och dessa uppgingo under nio år i medeltal till 15, hvarföre dessa båda tjenstemän tillsammans årligen uppburo 5,400 kronor. Att detta var ett missförhållande, som dock numera blifvit rättadt, måste väl en hvar inse. Vidare fans inom detta embetsverk förut den s. k. manufakturdiskonten, som var utlemnad till omkring 40 låntagare och hvars tillgångar omhänderhades af 4 tjenstemän med en sammanlagd aflöning af 12,440 kr.

Att en så stor och dyrbar tjenstemannapersonal för omkring 40 lån äfven var ett missförhållande, som i väsentlig mån genom Riksdagens påtryckning blifvit rättadt, tror jag icke heller kan förnekas.

Beträffande det lilla tillägg i klämmen som af reservanterna blifvit föreslagit och hvilket, såsom herr Statsrådet behagade nämna, är temligen oskyldigt, ber jag få säga, att det tillkommit just med anledning af herr Statsrådets uttalande till statsrådsprotokollet, som man fattat så, att förändringen kanske endast skulle inskränka sig till en blott och bart namnförändring eller att Kommerskollegium vid en skeende indragning skulle ersättas med en eller möjligen tvenne andra embetsmyndigheter. Detta herr Statsrådets uttalande står nemligen icke tillsammans med ett uttalande af herr Statsrådet första gången detta ärende af honom föredrogs inför Kongl. Maj:t, hvilket, om jag icke missminner mig, var den 16 Juni 1875, då herr Statsrådet sade, att, om Kommerskollegium skulle indragas, borde det ersättas af ett nytt embetsverk *med vida mindre omfattning*. Det är denna skiljaktighet i uttalanden Utskottet icke velat skulle spårlöst försvinna. Nu har, efter hvad jag hört, Första Kammaren redan bifallit Stats-Utskottets förslag, såväl motiveringen som Utskottets slutliga hemställan, och således äfven godkänt den del af motiveringen, som rör nu omhandlade utlåtande till statsrådsprotokollet. Under sådant förhållande anhåller jag, att med frånträdande af mitt förra yrkande om bifall till reservationen få hemställa om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Sedan jag hört den föregående talarens motivering för hans senaste yrkande, anhåller jag få återtaga mitt förra förslag och yrka bifall till Statsutskottets hemställan.

Herr Danielsson: Sedan reservanterna återtagit sina yrkanden får äfven jag anhålla att få återtaga mitt förra yrkande och förena mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Mom. b):

Bifölls.

Punkten 2:

Blef jemväl bifallen.

Punkten 3:

Lades till handlingarne.

Punkten 4:

Mom. a):

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, med de i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 9 sistlidne Januari föreslagna vilkor och förbehåll i afseende å förändrad organisation och lönereglering, godkänna ett så lydande förslag till ny stat för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli:

Om lönereglering för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli.

	Lön. Kronor.	Tjenstgöringspenningar. Kronor.	Summa Kronor.	
Underståthållaren	5,000	2,500	7,500	
Sekreteraren	4,400	2,000	6,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
1 Notarie	1,500	1,000	2,500	Efter 10 år kan lönen höjas med 500 kr.
1 d:o	1,500	1,000	2,500	
1 Vaktmästare	500	300	800	Efter 10 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 „ d:o	500	300	800	
Till Öfverståthållareembetets förfogande för extra biträden och vikariatsersättning m. m.	——	——	4,000	
Till Öfverståthållareembetets förfogande såsom bidrag till aflöningen åt exekutionsbetjeningen	——	——	12,200	
Summa	——	——	36,700	

Utkottet, som ansett, dels de för underståthållaren och sekreteraren föreslagna tjenstgöringspenningar böra nedsättas med 500 kronor för hvardera af dem, dels det begärda anslaget å 12,200 kronor för bidrag till exekutionsbetjeningens aflöning böra på extra stat öfverflyttas, hade i anledning af ofvanberörda nådiga framställning tillstyrkt,

att Riksdagen måtte, med de af Kongl. Maj:t föreslagna vilkor och förbehåll i afseende å förändrad organisation och lönereglering, godkänna följande, utlåtandet bilagda förslag till ny stat för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli:

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

	Lön. Kronor.	Tjenstgöringspenningar. Kronor.	Summa Kronor.	
Underståthållaren	5,000	2,000	7,000	
Sekreteraren	4,400	1,500	5,900	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
1 Notarie	1,500	1,000	2,500	Efter 10 år kan lönen höjas med 500 kr.
1 d:o	1,500	1,000	2,500	
1 Vaktmästare	500	300	800	Efter 10 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 d:o	500	300	800	
Till Öfverståthållareembetets förfogande för extra biträden och vikariatsersättning m. m.	——	——	4,000	
Summa	——	——	23,500	

Efter det uppläsning skett af Utskottets förslag, mot hvilket Herrar *C. Ekman*, *R. Montgomery Cederhielm*, *L. Nordenfelt*, Grefve *C. Beck-Friis*, *F. Hederstjerna*, Grefve *S. Lagerberg* och *R. von Kræmer* inom Utskottet anmält reservation, yttrade

Herr Adlercreutz: Stats-Utskottets förslag till ny lönestat för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli skiljer sig endast i två afseenden från det af Kongl. Maj:t framlagda. Den ena olikheten består deri att i tjenstgöringspenningarne för underståthållaren och sekreteraren i Öfverståthållareembetets kansli enligt Stats-Utskottets förslag skett en nedsättning af 500 kronor för hvardera, så att löneförmånerna, hvilka enligt Kongl. Maj:ts förslag uppgå för underståthållaren till 7,500 kronor och för sekreteraren till 6,400 eller med ålderstillägg till 7,000, enligt Stats-Utskottets förslag utgöra för den förre endast 7,000 och för den senare 5,900 eller med ålderstillägg 6,500 kronor.

Den andra skiljaktigheten mellan de båda löneförslagen ligger deri, att Utskottet i sitt förslag öfverflyttat en till Öfverståthållareembetets kanslis förfogande ställd post på 12,200 kronor såsom bidrag till exekutionsbetjeningens aflönande från ordinarie till extra stat.

Hvad nu först nedsättningen i aflöningsförmånerna för de båda nämnda tjenstemännen angår, vill det synas mig, att hela denna organisation med dertill hörande löneregleringen blifvit så synnerligen billigt uppgjord och gått så fullkomligt i den rigtning Riksdagen under senare tiden ansett önsklig, att någon nedprutning i lönebeloppen icke gerna bort ifrågakomma. Ser man på kostnaden för den nuvarande organisationen och jemför den med kostnaden för den nu föreslagna, så finner man, att för närvarande slutar ordinarie staten för underståthållaren och tjenstemännen i Öfverståthållareembetets kansli på 30,400 kronor. Läggas härtill de sportler, som för närvarande af dessa tjenstemän uppbäras, uppgående till ungefär 6,000 kronor årligen och hvilka sportler vid löneregleringens genomförande såsom stämpladt papper skulle ingå

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

till Statsverket, utgör hela den ordinarie staten nu 36,400 kronor, under det att den nya lönestaten enligt Kongl. Maj:ts förslag belöper sig till 36,700 kronor eller endast 300 kronor mera än den nu gällande, hvartill kan läggas möjligen utgående ålderstillägg för tjenstemännen med 1,600 kronor. Lägger man till förutnämnda summa 36,400 det dyrtidstillägg, som under de senare åren utgått, får man deremot en summa af 41,650, hvilket belopp *öfverstiger* totalbeloppet i den nya staten med 4,950 eller, om man inräknar ålderstillägg, med 3,350 kronor; således i alla händelser en besparing på flera tusen kronor.

Härtill kommer en ytterligare besparing på indragningsstaten af omkring 1,500 kronor. Icke mindre än 5 ordinarie tjenstemän skulle nemligen enligt regleringsförslaget försvinna och, under det för pensionering af en serie tjenstemän enligt gamla staten åtgår ett belopp af 15,500 kronor, erfordras för pensionering på indragningsstaten af en serie tjenstemän enligt den nya staten endast 14,000 kronor. I sjelfva hufvudsummorna har man således icke att söka någon anledning till ändring i Kongl. Maj:ts förslag, och frågan blir då: finnas i dessa tjensters beskaffenhet i och för sig några särskilda anledningar till nedsättning i de aflöningsbelopp, Kongl. Maj:t föreslagit? Vid bestämmande af sådana aflöningar, som de här ifrågavarande, brukar man i allmänhet söka träffa det rätta genom anställande af jemförelse med andra likstälda tjenstemäns löneförmåner. Någon lämplig jemförelsepunkt finnes icke beträffande underståthållaren, hvaremot sekreteraren är fullt jemförlig med sekreterarne i länsstyrelserna eller de s. k. landssekreterarne. I stället för att nu, hvilket torde varit det rätta, vid bestämmandet af dessa löner börja med sekreteraren, för att såmedelst få en pålitlig jemförelsepunkt, har Utskottet utgått från underståthållaren och, efter hvad Utskottet ansett vara skäligt, föreslagit hans aflöning till 7,000 kronor samt sedermera, med bibehållande af det i Kongl. Maj:ts förslag iakttagna förhållandet mellan underståthållarens och sekreterarens löneförmåner, föreslagit sekreterarens aflöning till 5,900 kronor. För denna nedsättning har Utskottet funnit ytterligare stöd deri, att sekreteraren sålunda blefve likställig med landssekreterarne i åtskilliga län, hvarförutom han skulle bekomma en aflöning, som öfverstege hvad sekreterarne i de centrala embetsverken i Stockholm i aflöningsförmåner i de nya staterna tillförsäkrats. Nu är emellertid klart, att sekreteraren i Öfverståthållareembetets kansli, hvarken i afseende på målens beskaffenhet eller deras antal, har en befattning, som kan jemföras med sekreterarnes i de centrala embetsverken, utan att hans befattning i det närmaste liknar landssekreterarnes. Säkert hafva Kammarens ledamöter i minne, hurusom, vid regleringen af landssekreterarnes löneförmåner, deras befattningar indelades i tre klasser, med afseende på de olika länens folkmängd, deraf göromålens mängd ansågs vara och naturligtvis är beroende. Enligt Utskottets förslag har nu sekreterarens i Öfverståthållareembetets kansli aflöning blifvit satt lika med landssekreterarnes af tredje klassen, under det att dock Stockholm i fråga om folkmängden är jemförligt med de län, hvilkas landssekreterare äro stälda i den mellersta klassen. Man skulle till och med kunna säga, att såväl folkmängden i hufvudstaden som målens mängd och beskaffenhet hos Öfverståthållareembetets kansli ställa sekreterare-

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

befattningen derstädes snarare vid öfre än nedre gränsen af nämnda klass; och då dertill kommer, att lefnadskostnaden i Stockholm är snarare högre än lägre än på de flesta andra orter inom landet, synes det mig som rättvisan hade fordrat, att ifrågavarande embetsman i afseende på aflöningsförmåner blifvit ställd lika med mellersta klassens landssekreterare, hvilket just är fallet enligt Kongl. Maj:ts förslag. Hade Utskottet sålunda först bestämt sekreterarens aflöning och sedermera, med bibehållande af den utaf Kongl. Maj:t föreslagna och äfven af Utskottet godkända skilnaden mellan sekreterarens och underståthållarens aflöningsförmåner, bestämt den senares aflöning, hade man uti ifrågavarande hänseende kommit att godkänna Kongl. Maj:ts förslag.

Hvad slutligen vidkommer den andra delen, hvari Utskottets förslag skiljer sig från Kongl. Maj:ts, nemligen öfverflyttningen från ordinarie till extra stat af i förslaget upptagna beloppet 12,200 kronor, hvilket vore afsedt att användas såsom bidrag till aflöning åt exekutionsbetjeningen, har Utskottet såsom skäl härför åberopat, »att det kan vara ovisst, huruvida icke utgifterna härför rätteligen böra bestridas uteslutande af Stockholms stad samt utredning härutinnan torde kunna förväntas blifva förebragt af den utaf Kongl. Maj:t tillsatta skatteregleringskomitén». Jag kan icke neka, att icke den omständigheten, *att det kan vara ovisst, huruvida icke dessa utgifter böra bestridas uteslutande af Stockholms stad,* synes mig vara ett ganska svagt skäl för en sådan åtgärd. Hvad som deremot i denna fråga är visst, är, att Riksdagen en gång på ordinarie stat beviljat det anslag för berörda ändamål, som nu finnes, ett anslagsbeviljande, som man icke kan antaga hafva skett utan efter föregången omsorgsfull pröfning. Med afseende på svagheten af detta skäl synes det mig således föga egentligt, att från Kongl. Maj:ts förslag till den nya lönestaten hemta anledning att från ordinarie stat, der ifrågavarande anslag för närvarande åtminstone till väsentligaste delen befinner sig, öfverflytta detsamma till extra stat.

Jag vågar, på nu anförda skäl, hemställa, att Kammaren täcktes, med underkännande af Utskottets förslag, fatta ett beslut i frågan, som i ordalagen skulle vara precis lika med Utskottets hemställan under mom. a) med endast den förändring, att i stället för orden: *härhos bilagda (litt. A.)* insättas orden: *det af Kongl. Maj:t framlagda.*

Jag anhåller vördsamt om Herr Talmannens proposition på detta yrkande.

Herr Talmannen aflägsnade sig nu, öfverlemnande ledningen af Kammarens förhandlingar åt Herr vice Talmannen, hvarefter ordet begärdes af

Herr C. A. Larsson, som anförde: Vi höra att ingenting hjelper; ty hvad man än föreslår till embets- och tjenstemännens aflöning, så blifva de aldrig nöjda. Stats-Utskottet må vara huru frikostigt som helst, så får det alltid uppbära förebråelse för att det föreslagit för ringa löner åt tjenstemännen. Vid sådant förhållande finner jag icke annat att göra, än att yrka rent afslag och låta det fortfarande förblifva vid hvad det varit. Jag yrkar således afslag.

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Thyselius: *Då* jag för min del hade önskat och trott det vara lämpligt, att de chefers löner, hvilka Stats-Utskottet tagit till utgångspunkt för uppställande af sitt förslag om underståthållarens aflöning, hade blifvit af Riksdagen högre bestämda, än som skett, *då* med den af Utskottet tillstyrkta aflöning för underståthållaren denne skulle komma i sämre aflöningsvilkor än landssekreterarne i de större länen, äfven om afseende icke fästes å de kanske icke så obetydliga extra inkomster, som dem tillfalla, *då* vidare underståthållarens embete och befattning är af den vigt, att han i öfverståthållarens frånvaro eller vid hans förfall skall föra styrelsen öfver landets hufvudstad, och *då* fortfarandet af det särskilda anslag, som Stockholms stad gifver åt underståthållaren, är beroende på stadsfullmäktiges bestämmande och det icke kan tagas för gifvet, att desse vilja vidkännas denna särskilda utgift, endast för att staten skall få lemna denna sin tjensteman en lägre lön, än som hans tjenst synes berättiga honom till; så vore det i min tanke särdeles önskligt, om Kammaren i stället för Utskottets förslag antoge det, som Kongl. Maj:t uti ifrågavarande hänseende afgifvit.

Hvad sekreteraren beträffar, har han synts innehafva en ställning, i det närmaste jemförlig med landssekreterarens i Stockholms län. Denne senare tjensteman har dock, efter hvad jag vill tro, framför sekreteraren i Öfverståthållareembetets kansli, förmånen af extra inkomster.

Icke heller har jag fått rätt klart för mig, hvarföre det skulle vara nödvändigt att, på sätt Utskottet föreslagit, nu från ordinarie till extra stat öfverflytta det anslag af något öfver 12,000 kronor, som representationen förut stält till Öfverståthållareembetets förfogande såsom bidrag till aflöningen åt exekutionsbetjeningen och under många år utan gensägelse bibehållits på ordinarie stat. Det tyckes väl, som skulle det hafva kunnat få förblifva vid hvad det uti detta hänseende hittills varit, till dess den undersökning blifvit verkställd, hvarom Utskottet talar och som skulle visa, huruvida nämnda utgift vore en sådan, att den borde drabba, icke statsverket, utan hufvudstaden.

Herr Liss Olof Larsson: Jag begärde ordet endast för att yrka bifall till Utskottets betänkande, då den ledamot af Utskottet, som före mig haft ordet, yrkat afslag derå.

Jag skall bedja att få anställa ett par jemförelser mellan lönerna för några andra tjenstemän och för de nu ifrågavarande, emedan det varit tal om jemförelser. Såsom af betänkandet synes, skulle underståthållaren enligt Utskottets förslag erhålla en lön af 7,000 kronor. Då han dessutom af Stockholms stad årligen uppbär 2,250 kronor, komme han sålunda att åtnjuta en aflöning af tillsammanlagdt 9,250 kronor, således mera än hvad generaldirektörerna och cheferna för de centrala embetsverken hafva i lön.

Hvad beträffar sekreteraren, har Utskottet föreslagit hans lön till 5,900 kronor, således till 100 kronor mera än som tillkommer sekreteraren i Svea Hofrätt. Jag skulle dock tro att den senares befattning är minst lika vigtig och maktpåliggande som den förres. Jag tror således, att om man vill anställa jemförelser, icke tala de för en förhöjning af de löner, om hvilka här är fråga.

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

På grund af hvad jag sålunda visat, får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Key: Äfven jag begärde ordet för att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag, eftersom en kamrat i Utskottet yrkat afslag å detsamma.

Då jag nu fått ordet, vill jag å nyo framhålla hvad som af den nästföregående talaren blifvit omnämndt. Det förhåller sig nemligen så, att, om Utskottets förslag antages, underståthållaren skulle komma att få en lön af tillsammanlagdt 9,250 kronor, ett belopp, öfverstigande hvad generaldirektörena och cheferna för de centrala embetsverken uppbära i lön. Hvad Utskottet föreslagit tyckes således vara tillräckligt för en sous-chef. Vi böra nemligen ihågkomma att underståthållaren icke är chef för sitt verk, utan att detta är öfverståthållaren. Att vilja anse underståthållaren såsom chef och gifva honom chefslön på statens bekostnad, vore lika orimligt som att vilja hafva tvenne landshöfdingar vid en länsstyrelse.

Hvad angår sekreteraren, är hans lön af Utskottet föreslagen att utgöra omkring 1,000 kronor mera än sekreterarnes i de centrala embetsverken. Den ärade talaren på malmöbänken, som haft ordet, omnämnde, hurusom lefnadskostnaderna i Stockholm stälde sig dyrare än på andra ställen, hvarjemte han framhöll att ifrågavarande tjensteman icke borde ställas i paritet med de åtta landssekreterare, som befinna sig i den lägsta lönegraden, utan med dem som hafva bättre lönevilkor. Såsom Herrarne veta, äro landssekreterarne med afseende å löneförmånerna delade i tre grader. De som höra till den första graden hafva en årlig lön af 7,500 kronor, de åtta derpå i ordningen följande hafva fått sin lön bestämd till 7,000 kronor och de öfriga eller de, som befinna sig i lägsta lönegraden, uppbära en aflöning af 6,500 kronor.

För min del tror jag, att sekreteraren i Öfverståthållareembetet icke har skäl att anse sig på något sätt misshandlad, om han får en lön, som med 1,000 kronor öfverstiger lönerna för sekreterarne i de centrala embetsverken. Jag vågar äfven tro, att landssekreterarne, hvilka i landshöfdingens frånvaro, till exempel när de vistas vid riksdagarne, skola representera Konungens Befallningshafvande, i sina respektive län, intaga en ställning, som är något olika mot den mera anspråkslösa, sekreteraren i Öfverståthållareembetet behöfver intaga. Hur man än betraktar saken och hvilka jemförelser man än må göra, så lär den lön Utskottet för denne senare tjensteman föreslagit svårligen kunna anses för ringa.

Den ärade talaren på malmöbänken klandrade äfven Utskottets förslag, derför att det till aflöning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm anvisade anslag af 12,200 kronor uppföres på extra stat, och ansåg, att detta anslag fortfarande, såsom hittills, borde uppföras å ordinarie stat. I min tanke har dock Utskottet gifvit goda skäl för detta sitt förslag, då det sagt, att frågan, huruvida icke Stockholms stad sjelf bör bestrida kostnaderna för sitt exekutionsväsende, ännu kan anses outredd; och till bevis derpå, att Utskottet icke står ensamt om sin åsigt härutinnan, ber jag att få erinra om en reservation, som

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

vid förra riksdagen afgafs af Första Kammarens ledamöter i Stats-Utskottet, då fråga var om anvisande af anslag till aflöning åt stadsfogdarne i Stockholm. Så som Herrarne behagade påminna sig, hade Kongl. Maj:t då begärt ett anslag af 8,000 kronor till aflönande af två stadsfogdar i Stockholm, men anslaget afstyrktes af Stats-Utskottet. Häremot anmäldes emellertid reservation af, som jag tror, samtlige Utskottsledamöterna från Första Kammaren, hvilka hemstälde, att Riksdagen måtte »på extra stat för år 1880 bevilja 8,000 kronor att ställas till Kongl. Maj:ts förfogande för upprätthållande under samma år af exekutionsväsendet i Stockholm; under anhållan tillika, det täcktes Kongl. Maj:t innan nästa riksdag låta verkställa en fullständig utredning, huruvida icke Stockholms stad kunde, i likhet med rikets öfriga städer, vara skyldig att med sina egna medel vidkännas utgifterna för exekutionsväsendet». Desse reservanter ville sålunda ställa de begärda 8,000 kronor till Kongl. Maj:ts förfogande, men under uttryckande af den önskan, att Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida icke Stockholms stad vore skyldig att sjelf vidkännas kostnaderna för sitt exekutionsväsende. Denna reservation bifölls äfven af Första Kammaren, som derigenom sålunda äfven uttryckte samma önskan, som finnes uttalad i den af mig nyss upplästa reservationen. Men i den gemensamma voteringen segrade Andra Kammarens åsigt, som gick ännu ett steg längre och alldeles afslog de begärda 8,000 kronorna.

Under sådana förhållanden tror jag man måste medgifva, att Utskottet gjort alldeles rätt, då det tillstyrkt, att det ifrågavarande anslaget måtte uppföras på extra stat, intill dess den förevarande frågan genom ett difinitivt Riksdagens beslut blifvit afgjord.

Jag anhåller vördsamt om bifall till Utskottets hemställan.

Herr *J. E. Johansson* i Forneby instämde med Herr Key.

Herr Nils Petersson: Efter afhörandet af föredraget från malmöbänken i denna fråga, kan jag icke neka till, att jag kände mig frestad att instämma i Herr Carl Anders Larssons yrkande om afslag å hela den ifrågavarande löneregleringen. Vi se nu huru det gått med alla dessa omorganisationer af embetsverken med ty åtföljande löneregleringar; i stället för att man väntat sig att de skulle medföra förenklingar och besparingar, så har det blifvit än flere verk än förut med betydligt högre kostnader. Och ändå är man icke nöjd, utan beskyller Stats-Utskottet för öfverdrifven njugghet, och om man ifrågasätter att indraga en eller annan tjenst, så anses detta såsom något alldeles oerhördt. När man ser och hör detta, så kan man, som sagdt, känna sig frestad att afslå alla vidare regleringar. Det vill jag emellertid för denna gång icke göra, utan anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Rubenson: En ärad talare här bakom mig har på sitt vanliga franka sätt yttrat, att huru höga löner Stats-Utskottet än föreslår, så blifva herrar tjenstemän ändock icke nöjda. Detta må nu vara hans synpunkt af saken. Men för min del ber jag att gent emot detta hans påstående få uppställa ett annat, nemligen att hvad än

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

regeringen föreslår i afseende å regleringen af embetsverk, hvilka besparingar och indragningar af tjenster än föreslås, så blir dock Stats-Utskottet aldrig nöjdt, utan vill göra ytterligare indragningar och besparingar. Jag vill fråga om ett sådant sätt att taga saken är klokt och välbetänkt? Uppmuntrar man väl på detta sätt regeringen och vederbörande embetsverk att så noggrant som möjligt skärskåda alla de förhållanden, som vid en dylik reglering böra komma i betraktande? Det tror jag för min del icke. Blir det vanligt att i tid och otid pruta, så kunna Herrarne vara förvissade om, att det äfven å andra sidan skall blifva vana att uppställa förslagen så, att derinom finnes någon prutmån; och jag trotsar Stats-Utskottet att verkligen kunna inlåta sig på en så detaljerad granskning af hvarje särskildt förslag, att Utskottet kan bedöma, huruvida en sådan prutmån förefinnes eller icke. Jag tycker, att när man får framlagdt ett förslag till omreglering af ett embetsverk, hvarigenom icke mindre än fem tjenster derstädes indragas, så borde man kunna vara nöjd. Man har också icke förmått visa, att de nu föreslagna tjensternas antal är för stort; men man anser att lönerna äro för högt tilltagna. Jag skall då bedja att till en början få erinra, att Stats-Utskottet i afseende å sekreterarens lön frångått den af Kongl. Maj:t i mitt tycke rigtigt uppställda princip att sätta denne tjensteman i samma grad med landssekreterarne i de län, som med hänsyn till folkmängdens storlek och ärendenas mängd närmast äro att jemföra med hufvudstaden, och att följaktligen med afseende å honom göra gällande de principer, Riksdagen förut godkänt, då den indelat landssekreterarnes löner i tre klasser. Mot denna beräkning och de skäl, som derför ligga till grund, har man icke kunnat göra någon invändning; men icke desto mindre stryker man 500 kronor på denne tjenstemans lön. Och hvarföre? Jo, derföre att det inför kommittenterna ser bra ut, att man kunnat pruta. På samma sätt förhåller det sig med underståthållaren. Här var det lättare att pruta, emedan han har en befattning, som icke är jemförlig med någon annan i riket. Och huru bar man sig åt inom Utskottet för att fixera hans lönebelopp? Jo, man stälde fram såsom exempel en tjenstebefattning, aflönad med det belopp, man ville anslå åt underståthållaren, och så jemförde man dessa båda tjenster och fann dem böra aflönas lika. Hade man bestämt sig för ett lägre lönebelopp, så skulle man med samma lätthet hafva kunnat anstält jemförelsen med någon annan, mindre aflönad befattning. Man erinrar, att underståthållarens löneinkomster inalles uppgå till 9,250 kronor och anser att detta bör vara tillräckligt. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten derpå, att för att komma till denna summa måste man taga med i beräkning Stockholms stads bidrag. Man tyckes sålunda erkänna, att man behöfver stadens bidrag för att kunna bereda underståthållaren en hygglig löneinkomst. Men då bör man väl äfven tillse, att han blir aflönad i förhållande till de embets- och tjenstemän Stockholms stad aflönar. Jemför man underståthållarens löneförmåner med härvarande borgmästares, så finner man, att borgmästaren har 10,000 kronors aflöning, under det att underståthållaren, som är hans förman, får äfven med inberäkning af stadens lönebidrag blott 9,250 kronor. Detta lärer väl icke vara någon rigtig proportion emellan dessa båda embetsmäns löner.

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

Man har jemfört sekreteraren i Öfverståthållareembetets kansli med sekreterarne i hofrätterne. Är den jemförelsen rigtig — hvarföre gifver man då landssekreterarne i Stockholms och andra län en aflöning, som öfverstiger hofrättssekreterarnes löner? Jag förmodar att man gjort det af ganska goda skäl. Men finnas goda skäl härför, så bör det väl äfven finnas goda skäl för att aflöna sekreteraren i Öfverståthållareembetets kansli, hvilken är likställd med landssekreterarne, högre än hofrättssekreterarne.

Diskussionen har äfven rört sig omkring mom. c i den föredragna punkten. Med anledning deraf skall jag göra ett litet genmäle emot den ärade talare, som i det hänseendet försvarade Utskottet. Oförsigtig såsom alltid, har han opåkalladt dragit fram, hvad som passerat vid sista riksdagen. Jag tror dock att det både för hans egen skull och för hans sak varit försigtigast att icke väcka den björnen. Såsom Herrarne behagade erinra sig från behandlingen i denna Kammare af frågan om stadsfogdarnes aflöning, påstod Stats-Utskottets vice Ordförande då, att skyldigheten att aflöna exkutionsbetjente i Stockholms stad åläge staden och icke staten. Jag opponerade mig emot detta påstående. Stats-Utskottets vice ordförande nöjde sig icke då med att till stöd derföre åberopa blott en enda auktoritet; utan hänvisade till två »tvillingbröder» för att bevisa rigtigheten af sin åsigt. Nu deremot måste han erkänna — hans tystnad i detta ämne antager jag vara ett medgifvande — att skyldigheten att aflöna exekutionsbetjeningen i Stockholm åligger icke staden, utan staten. Att så verkligen är förhållandet, skall jag bevisa genom att anföra, att denna skyldighet är så gammal, att aflöningen för vakt- och exekutionsbetjente här i staden var uppförd i 1632 års ordinarie riksstat och att redan i 1681 års stat förekommer namnet »exekutionsbetjente». Den saken är således, såsom Herrarne finna, klar och tydlig; och Stats-Utskottets vice Ordförande har icke heller numera kunnat bestrida detta förhållande. Men, säger han oförsigtigt nog, då denna fråga sist var på tal, påyrkade Första Kammaren en fullständig utredning af densamma. Jag vet det; och jag motsatte mig icke heller denna utredning. Det gjorde deremot Herr Key, emedan det enligt hans åsigt vore klart, att det var en stadens och icke statens skyldighet att aflöna exekutionsbetjeningen i Stockholm. Om Herr Key stått på samma ståndpunkt då som nu, så skulle han hafva varit med om den begärda utredningen; men då ville han icke höra talas derom. Och nu vill man icke heller begära någon vidare utredning utan repliera på skatteregleringskomitén, hvilken icke har och ej heller anser sig hafva uppdrag att utreda dessa förhållanden, något som tyckes tydligt och klart framgå deraf, att de formulär, den utskickat till Stockholms stad, icke innehålla ett ord derom.

Jag skall för närvarande icke upptaga tiden med att vidare yttra mig i denna fråga, utan slutar med att instämma i det af Herr Adlercreutz framstälda yrkandet.

Herr Key: Jag skall bedja att få instämma i viss mån med den siste ärade talaren. Han började sitt anförande mot mig med de orden: »Stats-Utskottets vice ordförande, oförsigtig såsom alltid», sade

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

förlidet år det och det och nu så och så. Jag vill då nämna att samme talare, »oförsigtig såsom alltid», började sitt näst sista anförande med ungefär följande ord: då Riksdagen har gjort de och de nedprutningarne, det och det afdraget, så kunde man väl vara nöjd. Jag tycker, å andra sidan sedt, att det är den ärade talaren, som städse i fråga om anslagsförhöjningar är oförnöjd, och deri ligger *hans* oförsigtighet. Min personliga åsigt om Stockholms stads skyldigheter hör icke hit, och jag har för öfrigt icke frångått den, utan endast försvarat Utskottets förslag, som lemnar frågan öppen och ställer under framtidens dom, hvilketdera som är rigtigast, antingen att staten eller Stockholms stad skall bekosta exekutionsbetjeningen. Jag trodde verkligen icke, att den siste talaren skulle vilja begagna detta uppskofsmedgifvande eller, om man så vill, denna koncession så som han gjort och söka vända till och med *den* såsom vapen emot mig. Det är nästan för mycket — oförsigtigt.

Om man nu alldeles frånräknar Stockholms stads nyss så berömda bidrag, så blir den af Utskottet föreslagna aflöningen åt underståthållaren, eller 7,000 kronor, likväl fullt jemförlig med hvad åtskilliga chefer i andra embetsverk redan hafva, nemligen öfverdirektören vid Statistiska Centralbyrån, landtmäteridirektören, öfverintendenten och Kongl. öfverbibliotekarien. Alla dessa äro dock chefer för sjelfständiga embetsverk och äro således, minst sagdt, fullt jemförliga med underståthållaren. Men då den föregående talaren verkligen visar sig så oförnöjd, skall jag tillåta mig att upplysa honom om, att sekreteraren i Öfverståthållareembetets kansli, utom den lön han der för närvarande åtnjuter, äfven uppbär en inkomst af 2,400 kronor från Helsovårdsnämnden och af de båda notarierna har den ene icke mindre än *sex* olika befattningar, som tillsammans rendera omkring 10,000 kronor, och den andre *fem* sådana med en inkomst af 4,518 kronor. Och jag tror nog att de fortfarande komma att innehafva åtskilliga af dessa befattningar, äfven om Riksdagen nu reglerar embetsverkets lönestat. Under sådana förhållanden kunna ifrågavarande embetsmän sannerligen icke anses vara misshandlade i afseende på lönevilkoren.

Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets förslag; men jag fruktar verkligen, att, om talaren på stockholmsbänken ännu alltjemt fortfar att visa sig »oförnöjd», ja, blott håller på litet till dermed, det slutligen går derhän att han lyckas åstadkomma ett afslag på hela staten. De uppgifter, jag nyss lemnat, har jag förskaffat mig på officiel väg och kan stå till tjenst med ännu flere dylika. Emellertid tror jag att vi här böra lemna dessa stora inkomsttitlar åsido. Om *Stockholms stad* är frikostig — och öfvermåttan frikostig — så är det *dess* ensak, men det är derför icke sagdt, att *staten* har lika god råd att vara det — staten som har skyldighet att skipa lika rätt åt alla.

Herr C. A. Larsson: Jag vill icke förneka, att den ärade talaren på stockholmsbänken bör tillerkännas första priset, då det gäller förmågan att åstadkomma höga löner åt hans gelikar, embetsmännen; men i konsten att lura bönder är han ännu icke fullfjädrad.

I afseende på tjenstens vigt och ansvar skulle jag vilja jemföra Öfverståthållaren med landshöfdingen, underståthållaren med lands-

Om löneregleringen för underståthållaren och Öfverståthållareembetets kansli. (Forts.)

sekreteraren och sekreteraren med länsnotarien. Men det ville inte Herr Rubenson. Han stälde sekreteraren i jembredd med landssekreteraren. Om vi betrakta den af mig gjorda jemförelsen, hvilken jag anser vara den rigtiga, kanske vi komma under fund med att embetsmännen i Öfverståthållareembetets kansli äfven enligt Stats-Utskottets förslag äro något för högt aflönade i jemförelse med landsstatens. Det är således icke värdt att påstå, att Utskottet är oresonligt i fråga om lönetillökningar. Utskottet hade tvärtom haft fullt skäl att säga nej, när Herrarne icke äro nöjda med hvad som erbjudes, utan yrka på ännu större förhöjning. Herrarne må hafva i minnet, hurusom statsbudgeten stigit under de senaste åren! På de tio sista åren har den fördubblats. Är väl sådant rim och reson? Fortgår det på det viset, så har den väl om tio år stigit ända till hundrafemtio millioner; men herrar embets- och tjenstemän äro kanske ändå missnöjda och säga att de fått för litet.

Jag hyser fortfarande den åsigten, att Kammaren med godt samvete kan afslå alla de i denna punkt föreslagna löneförhöjningarne.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talmannen gaf propositioner, enligt de meningar som förekommit, dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels på antagande af det ändringsförslag, Herr Adlercreutz framstält, dels ock på afslag å Utskottets hemställan; och förklarade Herr vice Talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraproposition antagits yrkandet på afslag, en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemstält i 4:de punkten mom. a af Utlåtandet N:o 10,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Voteringen försiggick och visade 127 ja mot 43 nej; hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Mom. b), c) och d):

Biföllos.

Punkten 5:

Blef äfvenledes bifallen.

Punkten 6:

Mom. a):

Om löneregleringen för landträntmästarne.

Utskottet hade i detta moment utlåtit sig öfver ett af Kongl. Maj:t framlagdt förslag till löneregling för *landträntmästarne*. Enligt detta förslag skulle dels de till nämnde tjenstemän anslagna boställen eller löningsjordar till statsverket indragas den 14 Mars 1883, dock med iakttagande härvid af vissa särskildt föreslagna bestämmelser, dels vid löneregleringens inträdande samme tjenstemäns nuvarande rättighet till expeditionslösen, uppbördsprocenter, provisioner, arfvoden af allmänna bevillningen samt öfriga extra inkomster, med vissa äfvenledes särskildt angifna undantag, upphöra. Den föreslagna nya aflöningsstaten hade följande lydelse:

	Lön.	Tjenstgörings-penningar.	Summa.	
a) i Malmöhus, Elfsborgs, Östergötlands, Skaraborgs, Göteborgs och Bohus, Kalmar, Kristianstads och Vermlands län	3,000: —,	1,500: —,	4,500: —,	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor.
b) i Jönköpings, Kronobergs, Stockholms, Kopparbergs, Örebro, Gefleborgs, Vesternorrlands och Södermanlands län	3,000: —,	1,300: —,	4,300: —,	
c) i Blekinge, Hallands, Vestmanlands, Upsala, Vesterbottens, Norrbottens, Jemtlands och Gotlands län.....	3,000: —,	1,000: —,	4,000: —,	

I anledning af berörda nådiga framställning hade Utskottet, bland annat, anfört:

»Utskottet har emellertid af de utaf Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i ämnet afgifna yttranden inhemtat, att några bland dessa myndigheter ansett räntmästarebefattningarne kunna utan olägenhet undvaras. Så har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län anfört att om, i stället för hållande af en ränterikassa, der ofta ganska stora belopp låge förvarade för att vara till hands vid skeende liqvider, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bemyndigades att å Statskontoret utställa anvisningar, hvilka säkerligen af hvarje bankinrättning skulle med beredvillighet inlösas, ränteriet kunde upphöra och i stället för räntmästaren en bokhållare anställas å landskontoret, med åliggande att föra ordentlig bok öfver de af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utställda anvisningar samt att verkställa den mängd småliqvider, som det tillkomme räntmästaren att ombesörja och för

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

hvilka, liksom för expensmedlen, en mindre dagkassa, som för hvarje dag borde afslutas, skulle tillhandahållas bokhållaren. Derjemte borde bestämmas, att kronofogdar och magistrater skulle direkte till Statskontoret inbetala deras uppbörd, i likhet med hvad förhållandet vore i Norge, der fogdarne direkte till finansdepartementet redovisade uppbörden. Förutom den fördelen att stora penningebelopp icke behöfde ligga ofruktbara i rikets tjugofyra ränterikassor, skulle härigenom äfven vinnas en vida verksammare kontroll än den nu anbefalda.

»Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gefleborgs län, som utlåtit sig i hufvudsakligen enahanda syfte, har dervid bland annat förmält, att då enskilda af Kongl. Maj:t oktrojerade banker med solidarisk ansvarighet nu funnes i alla länsresidensstäder, någon särskild statens kassa icke vidare vore till nämnvärdt belopp hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande behöflig, utan kunde de så kallade landtränterierna upphöra och räntmästaretjensterna indragas. Med styrelserna för nyss nämnda penningeanstalter eller Riksbankens afdelningskontor, der sådana funnes, borde nemligen kunna träffas aftal om besörjande af statsverkets liqvider i orterna utan någon uppoffring och utan något äfventyr för det allmänna. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesternorrlands län åter har helt och hållet anslutit sig till komiterades i ämnet framstälda förslag.

»Hvad sålunda blifvit anfördt har synts Utskottet gifva vid handen att genom vidtagande af anordningar i hufvudsakligen den rigtning, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län blifvit antydd, landtränterierna skulle kunna göras öfverflödiga, utan att derföre statsförvaltningen behöfde ställas i något egentligt samband med enskilda kreditanstalter. Om nemligen uppbörden antingen omedelbart af kronofogdarne och magistraterna insändes till statskontoret eller, derest icke så med våra förhållanden låter sig göra, sedan densamma blifvit till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inlevererad, af dessa myndigheter utan uppskof öfversändes till nämnda embetsverk, och hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blott qvarhölles det jemförelsevis mindre belopp, som alltid måste vara erforderligt till bestridande af löpande mindre utgifter, borde förvaringen och handhafvandet häraf väl kunna åt landshöfdingeembetets förvaltning och kontroll öfverlåtas, möjligen i de större länen med biträde af en tjensteman i lägre grad och med lägre aflöning än de nu varande räntmästarne. Vid större liqvider åter torde af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande på Statskontoret utstälda anvisningar kunna lämpligen användas, då ju icke statsförvaltningen kan sägas blifva beroende af enskilda bankinrättningar, om i de orter, der kontor af Riksbanken icke finnas, dylika bankinrättningar blifva anlitade för inlösen af berörda anvisningar.

»Då genom nu antydda åtgärder dessutom skulle vinnas den afsevärda fördelen, att uppbördsmedlen från landsorterna, i stället för att såsom nu långa tider till öfverflödiga belopp ligga fördelade i de särskilda ränterikassorna, komme att utan dröjsmål inflyta till statskontoret, hvars ofta inträffande behof af kassaförstärkning på sådant sätt blefve minskadt, har Utskottet, som derjemte icke kunnat förbise den besparing i statsutgift, som i mån af nu varande räntmästares afgång och ersättande, der sådant finnes erforderligt, med tjenstemän i lägre

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

grad och med lägre aflöning skulle uppstå, ansett, att förevarande fråga i ofvan antydda hänseenden bör tagas i förnyad pröfning, och alltså icke kunnat tillstyrka Riksdagen att för närvarande medgifva någon löneregleringen för landträntmästarne».

I öfverensstämmelse med detta yttrande var af Utskottet den hemställan gjord,

att Kongl. Maj:ts framställning angående löneregleringen för landträntmästarne icke för närvarande måtte vinna Riksdagens bifall.

Enligt anteckning å Utlåtandet, hade vid förevarande moment reservationer inom Utskottet afgifvits

dels af Herrar *L. Nordenfelt*, Grefve *C. Beck-Friis*, *F. Hederstjerna*, Grefve *S. Lagerberg* och Friherre *C. Hochschild;*

och dels af Herrar *Liss Olof Larsson*, *O. B. Olsson*, *Nils Petersson* och *Ola Andersson* i Burlöf, hvilka senare föreslagit en förändrad lydelse af motiveringen för Utskottets hemställan.

Efter momentets föredragning lemnades ordet, på begäran, till

Chefen för Kongl. Finansdepartementet Herr Statsrådet Forssell, som yttrade: När Stats-Utskottet afstyrker och Riksdagen afslår Kongl. Maj:ts propositioner om löneregleringar, plägar sådant ske på en af två grunder, antingen derför att den föreslagna regleringen betungar statsverket med ökade utgifter eller derför att den med regleringen sammanhängande organisationen icke af Riksdagen gillas.

Det förra af dessa skäl är icke tillämpligt i fråga om den af Kongl. Maj:t begärda löneregleringen för landträntmästarne. En jemförelse mellan nuvarande aflöningsvilkor för landträntmästarne och de af Kongl. Maj:t föreslagna visar, att den gamla staten, sportlerna inberäknade, uppgick till 114,156 kronor, under det att den nya staten, med afräkning af de till staten indragna sportelbeloppen, men med ålderstilläggen inberäknade, uppgår till 107,960 kronor, hvaraf synes att Kongl. Maj:ts förslag bereder det allmänna en besparing af öfver 6,000 kronor.

Då Utskottet afvisat den erbjudna besparingen, har det visserligen skett under antydan att Utskottet tror sig kunna vänta en, visserligen icke till siffran angifven, men antagligen ännu något större besparing, genom landträntmästaretjenstens utbyte mot länsbokhållaretjensten. Men det vigtiga härvid är, att Stats-Utskottet, i fullkomlig öfverensstämmelse med Departementschefens uppfattning, har såsom vilkor för denna större besparing förutsatt landtränteriernas indragning och en förändrad organisation af hela uppbörds- och utgiftsväsendet inom länen. Något förslag att, utan en sådan förändrad organisation, utbyta landträntmästarne mot lägre aflönade länsbokhållare föreligger icke, antagligen derför att Utskottet i likhet med Kongl. Maj:t föreställt sig, att tjenstemän, åt hvilka stora kontanta penningemedels förvaltning är anförtrodd, icke kunna sättas på alltför knappa vilkor.

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

Tanken om landträntériernas indragning är icke ny. Den har länge nog föresväfvat administrativa reformatorer i Sverige; den har varit föremål för komitéers uppmärksamhet och åtskilliga gånger inom pressen och i Riksdagens förhandlingar blifvit varmt förordad isynnerhet af lokalbankernas målsmän. Åtgärder syftande derhän hafva dock upprepade gånger af Riksdagen afslagits. Nyligen har idén upptagits af landtstatskomitén, vunnit för sig tre af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och har slutligen intagit och besegrat Stats-Utskottets majoritet. Utskottet har, visserligen med tillräckligt utrymme för jemkningar, tillräckligt tydligt angifvit konturerna till den nya organisationen, för att Regeringen och Riksdagen må kunna bilda sig en föreställning om dess syfte och verkningar. Utskottet anser att landträntmästarne kunna ersättas af länsbokhållare, såvida blott nya föreskrifter meddelas om uppbördens leverering och om utgifternas bestridande i länen. Uppbörden, menar Utskottet, skall antingen omedelbart af kronofogdarne eller magistraterna insändas till Statskontoret eller, om detta icke med våra förhållanden låter sig göra, sedan densamma blifvit till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inlevererad, af dessa myndigheter utan uppskof insändas till Statskontoret. Den förstnämnda af dessa utvägar vill jag icke beteckna såsom outförbar, endast dervid nu anmärka, att den icke i och för sig är tillräcklig att befria länsstyrelserna från bestyret med betydliga penningemedels mottagande. Det är hvar och en ledamot af denna Kammare bekant, att en icke ringa andel af statsmedlen komma från andra håll än från magistrater och fögderiförvaltningar: jag erinrar blott om alla dem som hafva rätt att i ränterierna deponera penningar eller om bränvinstillverkare hvilka man väl svårligen kan ålägga att till Statskontoret insända sina afgifter.

Angående den andra utvägen, vill jag anmärka, att densamma redan är författningsenligt bestämd och att den i verkligheten tillämpas så långt som nuvarande ordning för utgifternas bestridande medgifver. Det är ju för hvar och en uppenbart, att hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och hos landträntmästarne icke kan finnas något som helst intresse eller behag vid att hafva i landträntériets kassakista inläst ett större kassabelopp, än som påkallas af verkligt behof, och detta behof är för närvarande i första hand ett allmänhetens behof — den allmänhets nemligen, som har att från ränterierna utfå penningar och som naturligen begär att få de dem tillkommande medel vid anfordran snabbt och i kontant utbetalda. Det låter sig visserligen göra att från landträntériérna i mån af uppbörd ögonblickligen insända hela det influtna beloppet till Statskontoret; men deraf följer den olägenheten, att, om en eller flera personer några timmar derefter infinna sig för att erhålla liqvid komma antingen dessa reqvirenter att få vänta tills nya uppbördsmedel inflyta, eller ock skall landträntmästaren med nästa post från Statskontoret reqvirera förstärkning af kassan. Det är just för att slippa detta ideliga fram- och återsändande af medel eller detta dröjsmål med liqviden, som man i allmänhetens intresse å landträntériérna, efter vunnen erfarenhet af hvad för hvarje månad behöfves, behåller en större eller mindre del af den influtna uppbörden i kassa eller från Statskontoret genom posten reqvirerar det kassabelopp som för närmast förestående utgifter kan vara erforderligt. Om det

Om löneregle-ring för landt-räntmästarne. (Forts.)

rätta måttet för detta behof kan man naturligtvis ej gifva allmänt giltiga föreskrifter. Under vissa tider är man icke så noga med ett eller annat tiotusental kronor mer eller mindre i ränterikassan, men under nuvarande förhållanden kan jag försäkra, att Statskontoret hållit ganska sträng hand öfver landtränterierna, så att det icke kunnat förekomma något öfverflödigt qvarhållande af medel i landtränteriernas kassa utan att Statskontoret genast påmint derom, att kassan måtte begränsas till det ytterst nödvändiga.

Kammaren finner alltså, att hufvudvigten i denna fråga faller på anordningarna för utgifternas bestridande. Vill man verkligen borttaga ränterikassorna eller inskränka dem till en ren obetydlighet, måste man föreskrifva t. ex. att kontanta medel icke få af ränterierna utgifvas till högre belopp å hvarje betalning än tio eller femtio kronor, och att alla öfriga utgifter af länsstyrelserna skola bestridas icke med sedlar eller mynt, utan med betalningsmedel, som icke behöfva förvaras, derföre att de kunna tillskapas i sjelfva betalningsögonblicket, d. v. s. med anvisningar, utstälda, såsom Utskottet rigtigt angifvit, — på hufvudkassan, — på Statskontoret. Jag vill härvid tillägga, att dylika anvisningar torde böra vara stälda på viss person; det kan svårligen vara med god ordning förenligt att tillåta 24 länsstyrelser att utsläppa papper stälda till innehafvaren, egnade att såsom omloppsmedel tjenstgöra i den allmänna rörelsen. Sådana anvisningar skulle då komma att under oberäknelig tid hållas i omlopp, och man skulle aldrig veta, när de kunde komma att i hufvudkassan presenteras. En sådan anordning skulle endast gifva oss en ny upplaga af de gamla riksgäldssedlarne med den skilnaden endast, att sedlarne komme att utgifvas från 24 kontor i stället för från ett enda.

Jag förbiser väl icke, att ur administrativ synpunkt åtskilliga invändningar kunna göras mot ett liqvidationssystem medelst anvisningar på hufvudkassan. Man besinne blott, att hvarje anvisning från en länsstyrelse å Statskontoret, skall hos Statskontoret af länsstyrelsen aviseras, att den presenterade anvisningen skall af Statskontoret jemföras med aviseringen, granskas, godkännas, bokföras och slutligen föranleda en anordning å Riksbanken, som slutligen skall liqvidera, samt att, såvidt ränteriernas kassor skola upphöra eller inskränkas till ett minimum, antalet af dylika anordningar kommer att uppgå till kanske hundra tusendetal för hela riket; och man skall lätt finna att Statskontoret såväl som Riksbanken härigenom skulle få betydligt ökade göromål och derigenom troligen anspråk på ökade arbetskrafter. Det har också blifvit anmärkt, att när Statskontoret skall för alla de 24 länens anspråk på stundlig liqvidation hålla en kassa måste denna vara betydligt större än den som nu erfordras och måhända icke mycket mindre än totalbeloppet af de nuvarande 24 länsränterikassorna. Härom vill jag emellertid nu icke yttra mig och framför allt icke påstå, att dylika betänkligheter böra ovilkorligen förhindra reformen, så vida densamma kan medföra fördelar af större betydelse. Till dessa fördelar räknar Utskottet i främsta rummet den, att genom reformen de nu i ränteriet inneliggande kassorna, hvilka uppgå till ett belopp i medeltal af 1 till 2 millioner kronor, medelbart skulle komma allmänna rörelsen till godo.

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

Men nu till vilkoren för detta den allmänna rörelsens tillgodoseende, och till de förutsättningar som äro oundgängliga för att ett system som det nu nämnda skall kunna ens utföras. De nuvarande länskassorna hafva, såsom jag nyss antydde, den betydelsen, att genom dem länsstyrelsen är i tillfälle att till hvar och en, som har att af densamma utfå liqvid, gifva denna i betalningsmedel hvilket från mottagaren kan omedelbart öfvergå i allmänna rörelsen. Skulle nu ränterierna borttagas och länsstyrelserna bemyndigas att utställa anvisningar på Statskontoret, är det klart, att dessa anvisningar icke kunna eller ens böra kunna omedelbart från mottagaren öfvergå i allmänna rörelsen. Allt beror således på sättet och vägarna för dessa anvisningars förvandling i kontanter. Det är då för hvar och en af Kammarens ledamöter lätt att fatta, att om det vore meningen att hvarje enskild, som har att uppbära liqvid hos länsstyrelsen, skulle sjelf eller genom kommissionär i Stockholm få den erhållna anvisningen, inlöst, skulle deraf helt säkert uppkomma ett starkt och enligt min mening berättigadt missnöje mot reformen. Det är också temligen lätt insedt att på sådant sätt den allmänna rörelsen icke skulle blifva något bättre betjenad än förut. Hvad blefve nemligen då förhållandet? Jo att hela det belopp, som förut i sedlar och mynt fans liggande i ränteriets kassa för att vara tillhands för utbetalningar, nu skulle undandragas allmänna rörelsen för att i form af otaliga anvisningar å Statskontoret och penningeremisser från Statskontoret skickas fram och tillbaka öfver hela Sveriges rike i postverkets vagnar.

Nej, af hela denna anordning följer såsom oundvikligt korollarium, att det måste beredas en utväg att i orterna lätt och beqvämt få anvisningarna utbytta mot kontanter. Denna anvisningarnes inlösen skall försiggå i bankhufvudkontoret några steg från länsstyrelsens dörr eller i bankafdelningskontoret några mil från mottagarens hem.

Härmed träda vi närmare intill kärnpunkten af denna reform. Frågan är mycket lätt besvarad med afseende å de fem län, som hafva sin styrelse i städer, der Riksbankens hufvud- eller afdelningskontor finnas. Regeringen kan nemligen utan svårighet lemna samtliga dessa fem länsstyrelser samma medgifvande, som af ålder tillkommit Stockholms läns styrelse och sedermera äfven lemnats länsstyrelsen i Göteborg, att nemligen insätta ränteriets kassa å folioräkning i Riksbanken.

Deraf tänker jag mig lätt skulle kunna utbilda sig en vana hos länsstyrelserna att anvisa samtliga eller åtminstone de stora och medelstora utbetalningarna på folioräkning i Riksbanken. Hvad derutaf kunde följa med afseende på behöfligheten eller icke behöfligheten af landträntmästare i dessa länsstyrelser, det tillåter jag mig dock icke att nu bedöma. Men de återstående nitton länen hafva i sin närhet icke annat än enskilda sedelutgifvande bankers vare sig hufvud- eller afdelningskontor. Äfven i afseende på dessa län anser dock Utskottet, att frågan är ganska lätt löst. Mig åter förefaller hon ganska svårlöst; för mig har hon en djupare mening. Utskottet säger i afseende härå, »att vid större liqvider åter torde af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande på Statskontoret utställda anvisningar kunna lämpligen användas, då ju icke statsförvaltningen kan sägas blifva beroende af enskilda bankinrättningar, om i de orter, der kontor af Riksbanken icke

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

finnas, dylika bankinrättningar blifva anlitade för inlösen af berörda anvisningar», och Utskottet har tydligen här lagt spetsen af sin argumentation deri, att det framhållit de enskilda bankerna såsom allenast passiva, såsom »anlitade» för inlösen af berörde anvisningar. För min del uppställer jag först det spörsmålet: hvilken fördel kunna väl de enskilda bankerna tänkas hafva utaf att inlösa dessa af länsstyrelserna på statskontoret utfärdade anvisningar. Det är uppenbart, att de enskilda bankernas besvär härmed icke blifver så lätt eller ringa; det är äfven antagligt, att den kassa, dessa banker behöfva hålla för att kunna inlösa ett helt läns anvisningar, icke får vara så obetydlig, att ju icke under vissa förhållanden afsevärdt bekymmer och omtanka deraf kan vållas. Hvarje klok och försigtig bankstyrelse skall derför utan tvifvel fordra en ganska betydlig fördel för att åtaga sig dylika transaktioner. Denna fördel får åter naturligtvis icke bestå uti provisioner, utgående af den enskilde; ty derom måste vi vara ense, att det icke går för sig, att låta den enskilde blifva pressad på provision, derför att staten icke vill hålla kassor för kontant liqvidation i landsorten. Tvärtom måste man såsom en hufvuduppgift fasthålla, att den enskilde må kunna få länsstyrelsernas anvisningar inlösta lika säkert, snabbt och kostnadsfritt som postremissvexlarne från bank till bank. Men — den enskilda banken har till landtränterierna och statskontoret alls icke samma förhållande som till andra banker. Af dessa statens institutioner hafva de enskilda bankerna icke att å sin sida påräkna några *bank*tjenster, och således måste det finnas någon annan fördel, som de i stället skulle hafva för sina uppoffringar att förvänta. Det vore icke rådligt att tänka sig denna fördel i form af provision, som staten skulle lemna de enskilda bankerna för deras besvär, ty en sådan provision blefve antagligen nog dryg och säkerligen vida dyrare än landträntmästarnes nu föreslagna löner. Men någon sådan uppgörelse behöfver säkerligen icke heller ifrågakomma. Ingen enskild bank skall begära dylik provision och ändock skola de säkerligen alla mycket gerna verkställa dessa utbetalningar.

Det finnes nemligen en stor, en ekonomisk och, att jag så må uttrycka mig politisk fördel, som de enskilda bankerna skola vinna på dessa transaktioner; fördelen nemligen att få inlösa de af länsstyrelserna utfärdade anvisningar med sina egna sedlar. De enskilda bankernas sedelutgifning, som ännu i väsentlig mån är grundvalen för den allmänna rörelsen, skulle ovilkorligen härigenom blifva ytterligare befästad och denna sedelutgifning skall dertill blifva ett oundgängligt vilkor för statens penningerörelse i landsorten. De enskilda bankerna skola göra staten en tjenst genom att befordra dess liqvider, och de skola härför icke begära någon annan återtjenst än den obetydliga, att allmänheten emottager och begagnar deras — och endast deras sedlar. För min del kan jag icke heller inse, huru det då vore möjligt för staten att neka emottaga och för fullgodt betalningsmedel erkänna de sedlar, som dagligdags användas för inlösen af statens egna anvisningar och — väl att märka — som staten sjelf hänvisat den enskilde att emottaga såsom valuta för dess anvisningar.

Alltså skulle hela denna åtgärd vara det kraftigast tänkbara medel att befästa och stadga den makt öfver det allmänna bytesmedlet,

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

som de enskilda sedelutgifvande bankerna förvärfvat och till stor del ännu innehafva. För mig åtminstone, som hyser den bestämda öfvertygelsen, att denna makt icke rätt väl är förenlig med ett sundt penningeväsen, kan en sådan anordning, som nu är föreslagen, icke vara tilltalande. Jag hade med tanken på 1874 års banklags bestämmelser förestält mig att regering och Riksdag tvärtom vore på väg att småningom amortera denna makt!

Här ligger nu sjelfva den inre kärnan af denna fråga; jag är visst ej ensam om att finna densamma mindre välsmaklig.

Jag tror mig kunna säga denna Kammare, att regeringen svårligen kan, utan att öfvergifva vigtiga grundsatser beträffande penningeväsendet i riket, uppoffra landträntеrierna, om dermed ock skulle kunna beredas fördelar, bestående deri, att enskilda penningeinrättningar finge öfvertaga ränteriernas verksamhet. Då det sålunda icke finnes stor utsigt för förverkligandet af de sparsamhetsplaner, som föresväfvat Utskottet, hemställer jag vördsamligen till Kammaren, huruvida den icke, genom antagande af Kongl. Maj:ts proposition om löneregleringen för landträntmästarne, skulle vilja taga emot den besparing af statens medel, som nu erbjudes och på samma gång godkänna det ogillande regeringen uttalat öfver förslag, som skulle göra enskilda penningeinrättningar till ett slags statsinstitution.

Herr Jöns Rundbäck: På grund af de verkligen kraftiga och starka skäl för afslag å Stats-Utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts förslag som Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet anfört och i betraktande af de möjliga följderna af ett bifall till grundsatser, som Stats-Utskottet här uttalat, måste jag för min del anhålla att det nu föreliggande förslaget måtte till Stats-Utskottet återremitteras, på det att Stats-Utskottet måtte komma i tillfälle att antingen angifva andra grunder för nu ifrågavarande löneregleringen och penningetransaktionerna, eller i annat fall tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Stats-Utskottet kan sålunda få tillfälle att taga den af Chefen för Finansdepartementet påpekade, tänkvärda omständigheten i närmare betraktande, nemligen, att de enskilda bankerna skulle genom Riksdagens bifall till Stats-Utskottets förslag, få ett mycket kraftigt stöd för sin tillvaro.

Jag yrkar sålunda återremiss af denna punkt.

Herr Adlercreutz: Jag kan i sak icke vilja tillägga något till det sakrika anförande, som af Chefen för Finansdepartementet afgifvits. Jag tror mig snart sagdt i alla delar kunna ansluta mig till hvad han yttrat; men jag torde dock få lemna ett par upplysningar, som kunna vara af vigt, för att ådagalägga huru stor rörelsen verkligen är i de större landträntеrierna, särskildt hvad beträffar det län, hvaröfver styrelsen blifvit mig anförtrodd.

I Malmöhus län uppgå intägterna af egentliga statsmedel till omkring $2^1/_2$ millioner kronor, hvaraf något öfver $1^1/_2$ million ingår till Statskontoret och något mindre än 1 million utbetalas inom länet. Utöfver detta belopp af $2^1/_2$ millioner inflyta i landträntеriet $1^1/_2$ million, som icke äro rena statsmedel och för hvilka landträntеriet eller

Om löneregleering för landträntmästarne. (Forts.)

landshöfdingeembetet således icke kan gifva anordningar på Statskontoret. Sistnämnda medel äro dels sådana, som blifvit af särskilda förvaltningar öfversända till länsstyrelsen för verkställande af vissa utbetalningar; dels deponerade medel, som för Malmöhus län under sista året uppgått till icke mindre än 180,000 kronor, dels bränvinsförsäljningsmedel under samma år utgörande 145,000 kronor och så vidare. Alla dessa medel skola hos länsstyrelsen förvaras, derifrån utbetalas till vederbörande eller utskickas till kommunerna. Redan detta visar, huru ofantligt stor penningeomsättningen är inom länstyrelserna i de större länen, och måste förblifva äfven i sådana der bankkontor finnas temligen nära hvarandra. Men utöfver denna penningerörelse förekommer en annan, om hvilken jag icke kunnat finna att Stats-Utskottet talat ett enda ord eller ens fäst uppmärksamhet vid, nemligen försäljningen af charta sigillata, hvars hufvuddepoter i landsorten äro förlagda till de särskilda länsstyrelserna. Inkomsterna af stämpelpapper, inom Malmöhus län jemte kortstämpling och bevillningen af utländska handelsresande utgjorde sista året i Malmö öfver 300,000 kronor. En så betydlig förvaltning och penningeintägt kräfver naturligtvis personer, för hvilka man kan hysa ett stort förtroende, helst värdet af det stämpelpapper, som måste finnas till hands, för att dermed betjena reqvirenter, är ansenligt och uppgick vid förra årets slut i Malmöhus län till öfver 160,000 kronor. Tänker man sig nu att för bestridandet af de egentliga liqviderna skulle behöfvas åtminstone en tjensteman med lön af 2 à 3,000 kronor och dertill lägger kostnaden för förvaltningen af charta sigillata — och öfriga likartade medel, så torde det befinnas att dessa utgifter sammanräknade ganska snart och lätt uppgå till det belopp, som af Kongl. Maj:t begärts för landträntmästarnes löner.

På grund af hvad i detta ärende anförts yrkar jag för min del, att Kammaren med afslag å Utskottets hemställan måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i afseende på landträntmästarne föreslagit.

Herr Olof Jonsson: Efter det utmärkta anförande, som vi nyss fått höra från statsrådsbänken, tager jag mig friheten hemställa att Kammaren ville besluta, att återremittera denna fråga till Stats-Utskottet. Utskottet har enligt mitt förmenande icke tagit frågan om lönerna för landträntmästarne i tillbörligt öfvervägande, utan endast hållit sig till den åsigten att man torde kunna draga in landträntmästarebefattningarne. Som sagdt, jag tror frågan behöfver tänkas på en gång till; och derför tager jag mig friheten yrka återremiss af densamma.

Herr Bokström: Det kan naturligtvis för mig icke vara särdeles mycket i saken att tillägga utöfver hvad som redan yttrats. Dock anhåller jag att till denna frågas utredande och bedömande få draga mitt strå till stacken.

Då Stats-Utskottet låtit 21 länsstyrelsers, kollegiernas och Kongl. Maj:t samstämmande mening uppvägas af hufvudsakligen en enda länsstyrelses åsigt om att landtränterierna kunna indragas, borde man kunna antaga, att de skäl, hvilka för denna länsstyrelses mening legat

till grund, skulle vara särdeles vigtiga och talande. För min del får jag dock bekänna, att jag icke kunnat utfinna detta.

Om löneregleringen för landtväntmästarne. (Forts.)

Ifrågavarande länsstyrelse liksom Stats-Utskottet har hufvudsakligen på tvenne vägar sökt uppnå det visserligen eftersträfvansvärda målet, landtränteriernas indragande.

Den ena består i anvisningssystemet, hvarom redan förut är taladt. Då jag för min del tror att det är något mera än administrativa hinder, som möta för detta systems tillämpning på sätt nu ifrågasatt blifvit, så tillåter jag mig att till stöd derför anföra några korta bitar ur en utredning, som, på gifven anledning, är förebragt rörande anvisningssystemets tillämpning på de centrala embetsverken här i hufvudstaden. Detta utlåtande är afgifvet den 29 April 1865. Jag tillåter mig att derur anföra följande: »För Stats-Utskottet äro visserligen utgifterna till beloppen och, hvad de hufvudsakligare beträffar, äfven till tiden bestämda, men deremot är af beskaffenheten utaf de hufvudsakligaste inkomsttitlarne — tullmedel och bränvinsbränningsafgift en gifven följd att statskontoret, som har att bestrida statsverkets utbetalningar, icke kan någon längre tid på förhand ens approximativt beräkna, i hvad mån inkomsterna komma att inflyta».

Vidare anföra komiterade längre fram. »Under nuvarande förhållande återstår för statskontoret möjligheten att, vid händelse af knapp penningetillgång, genom öfverenskommelse under hand bereda sig någon tids anstånd med en eller annan större utbetalning — om deremot de förvaltande verken egde att för sina utbetalningar utfärda invisningar, stälda på räntekammaren att der genast infrias, så måste en sådan inlösen, derest ej statens kredit skulle helt och hållet äfventyras, ske ovilkorligen och utan uppskof och för en dylik anordning måste, derest ej rättigheten att utfärda anvisningar inskränktes inom vissa gränser, i räntekammaren erfordras en kassa betydligt större än summan af de medel, som nu ligga spridda i de särskilda kassorna». Om dessa skäl haft en afgörande betydelse i fråga om anvisningssystemets tillämpning på de centrala embetsverken i hufvudstaden, föreställer jag mig att de hafva en ännu större betydelse för embetsverk sådana som länsstyrelserna, hvilka äro spridda öfver hela vårt vidsträckta land och tydligen ej hafva så lätta kommunikationer med centralkassan i Stockholm, som de derstädes förlagda centrala embetsverken.

Beträffande den andra utvägen, den nemligen att så fort som möjligt befordra uppbörden till centralkassan med undvikande af länskassorna, så har det norska systemet tydligen föresväfvat såväl förslagsställaren som Stats-Utskottet, hvilket i viss mån accepterat detta förslag. Det norska sättet för uppbördens leverering grundar sig dock på det norska skattesystemet och dess från vårt ganska skiljaktiga förhållanden. Det torde icke vara för någon i denna Kammare obekant att det i Norge ej finnes personella skatter, inga grundskatter, ingen bevillning och följaktligen inga häradsskrifvare, inga debetsedlar — ett lyckligt land så tillvida — inga landtränterier och ett jemförelsevis mindre antal fogdar samt i allmänhet en mindre utvecklad kontroll öfver uppbörden än som här i landet, med ojemförligt större uppbörd, för statens trygghet och säkerhet är af behofvet påkallad. Skulle man man nu tänka sig det norska systemet inympadt på våra förhållanden,

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

så tillåter jag mig först erinra huru med uppbördskontrollen hos oss tillgår. Efter uppbördens afslutande eger vederbörande uppbördskontrollant att till konungens befallningshafvande insända det s. k. uppbörsextraktet, d. v. s. en förteckning öfver alla influtna skatter. Med ledning af detta uppbördsextrakt ser länsstyrelsen huru mycket uppbördsmannen skall leverera och kan vaka öfver att levereringen fullgöres. Tänker man sig nu att statskontoret i Konungens Befallningshafvandes ställe skulle fullgöra denna kontroll, blefve det för detta embetsverk en kontroll öfver 117 kronofogdar och 96 magistrater. Jag hemställer till Kammaren, om en så beskaffad kontroll öfver en så stor mängd kronouppbördsmän, spridda öfver vårt lands vidsträckta område, skulle blifva så tillfredsställande och säker som uppbördssummornas storlek och statens trygghet kräfva.

Utskottet är också icke rigtigt säkert på förträffligheten hos förslagsställarens projekt, ty Utskottet inlägger nästan ett misstroendevotum mot hela saken, då Utskottet säger sitt: »derest icke så med våra förhållanden låter sig göra». Derföre har Utskottet också sökt på andra vägar få länskassorna så reducerade till en obetydlighet, att de skulle kunna i allmänhet af länsstyrelserna sjelfva och i de större länen med biträde af en underordnad tjensteman skötas. För närvarande bestå länskassorna, såsom redan är sagdt, af tillsammans omkring $2^1/_2$ millioner. Af detta belopp är ungefär hälften diverse verks och deponerade medel, hvilka ej utan att komma på afvägar kunna levereras till centralkassan, emedan diverse verk och enskilda personer, icke statskontoret, öfver dem hafva dispositionsrätt. Den andra hälften af statsmedlen i landtränterierna uppgår alltså till omkring 1,250,000 kronor. Beträffande de farhågor, som kunna hysas derom att detta belopp är allt för stort, vill jag bedja att få erinra om, att det finnes något som heter *remisslage*, d. v. s. en viss procent ($^1/_8$ %), som räntmästarne hafva på hvad de till statskontoret remittera; och jag tror att Kammaren kan vara fullt öfvertygad om att det i denna premie på ingående remisser finnes full säkerhet för att de af statsverkets behållningar, som icke för utgifternas bestridande äro oundgängligen behöfliga, också blifva inremitterade. Det hör säkerligen till ganska sällsynta undantag, att statskontoret behöft påminna om behållningarnes insändande.

En föregående talare har redan fäst uppmärksamheten på stämpelpappersuppbördens betydelse. Jag vill endast i förbigående nämna, att behållningen af stämpelpapperet oftast är till valören större än sjelfva medelsbehållningen; och detta torde också vara ett skäl för det antagandet, att ränterierna måhända icke äro så alldeles obehöfliga.

Jag kunde också i förbigående erinra om ränteriernas betydelse för utvexlingen af silfver- och bronsmynt; men detta är naturligtvis af mindre vigt.

Då jag nu finner, att Stats-Utskottet hvarken på den första angifna vägen, d. v. s. genom anvisningssystemet, eller genom anlitande af det norska levereringssystemet, uppbördsmedlens insändande direkt till centralkassan eller genom andra antydda anordningar, kan nå det mål, hvartill Utskottet sträfvar, och då jag för min del icke heller kän-

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

ner någon annan till detta mål ledande väg, kan jag icke annat än instämma i det yrkande, som af Herr Adlercreutz redan blifvit framställdt.

Visserligen förefaller det mig litet vemodigt, att, då en löneregleringen vidtages, man icke på samma gång vinner antingen en större besparing af statens medel eller också en bättre anordning för det allmänna, än hvad nu är fallet. En sådan ändring till ett bättre skulle enligt min mening vinnas, om äfven statsverket ginge ifrån det eljest föråldrade sättet att lägga sina penningar på kistbotten i stället för att förvara dem i bankinrättningarne. Detta skulle medföra någon förenkling i arbetet och vidare torde icke heller en räntevinst på 2,500,000 kronor vara att förakta för statsverket, då ju en stor del af landträntmästarnes aflöning kunde dermed bestridas. Men den allra största vinsten af en dylik anordning komme att tillskyndas den allmänna rörelsen, som sluppe de nu oundvikliga rubbningar, hvilka uppkomma derigenom att omkring tio millioner årligen vid uppbördstiden på en gång dragas ur rörelsen. Jag vill tillika fästa uppmärksamheten derpå att Riksdagen och Kongl. Maj:t redan år 1863 lemnat sitt medgifvande till en »sammanblandning af statens och de enskilda bankernas affärer» derigenom, att postvexlar för uppbördsmedel få i enskilda bankerna köpas, samt att någon olägenhet deraf icke uppstått. Under diskussionen öfver en med denna närbeslägtad fråga vid 1866 års riksdag blef det upplyst, att tullverket redan då använde de enskilda bankerna som sina kassaskåp, på det att tullförvaltarne icke skulle hafva allt för stora kassor inneliggande. Och den vunna erfarenheten derom, att det ännu icke i vårt land inträffat, — åtminstone så vidt jag vet — att någon deponent i de enskilda bankerna icke på dagen fått ut sin rätt, torde väl också vara något värd, synnerligast som Regeringen och Riksdag hafva lagstiftningen för de enskilda bankerna i sin hand och således kunna genom lagstiftning ändra de detaljer i densamma, hvilka för närvarande tilläfventyrs icke äro sådana de böra vara.

Då, såsom jag redan sagt, tiden icke ännu är inne för en reform i den syftning jag tänkt mig, vill jag emellertid icke göra något särskildt yrkande i denna del, utan instämmer i Herr Adlercreutz's yrkande.

Herr Hedlund: Efter de upplysningar som erhållits från flera håll, förnämligast från statsrådsbänken, tyckes behofvet af länskassor, dit offentliga medel kunna lemnas och derifrån enskilda personer kunna i kontant utfå sina penningar, vara alldeles klart; och frågan lärer väl då komma att bero på om dessa kassor skola benämnas länskassor eller landtränterier. Väl bör frågan härom icke kunna hafva något synnerligt inflytande på saken, men härmed kan, synes det mig, likväl sammanhänga en annan omständighet, nemligen det större eller mindre beroende länskassörerna eller räntmästarne bör stå till länsstyrelserna. Betraktade såsom kassörer för så stora medel som dem, om hvilka här är fråga, torde de för dem föreslagna lönerna ingalunda vara för höga i jemförelse med de löneförmåner, som åtnjutas af kassörer på vanliga handelskontor med vida mindre omfattande affärer, än dem länskassorna, efter hvad här visats, hafva att ombesörja. Frågan torde således, på sätt ock framgår af Utskottets utlåtande, mindre vara af ekonomisk

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

betydelse, än afse den ställning desse länskassörer eller räntmästare skulle intaga till länsstyrelserna. Jag tror inte, att den frågan ännu är fullt utredd, den har icke heller blifvit under debatten särdeles mycket berörd; men det intryck jag i detta afseende har fått, är, att det vore fördelaktigare att hafva räntmästare, med den ställning de nu innehafva, framför länskassörer, med det större beroende af länsstyrelserna, hvari de utan tvifvel komme att befinna sig.

Bland det vigtigaste, som under öfverläggningen kommit på tal, är väl frågan om användandet af anvisningar. Beträffande den frågan föreställer jag mig likväl, att densamma helt enkelt kan göras beroende af en administrativ åtgärd, likasom, på sätt nyss blifvit påpekadt, fallet varit med den föreskrift, som lemnats tullverkets kassörer att deponera vederbörliga medel i solida bankinrättningar. Som jag emellertid tycker, att under denna debatt lemnats så vigtiga upplysningar, att Stats-Utskottets ärade ledamöter gerna skulle se Kammaren besluta en återremiss af punkten, så förenar jag mig med dem som hafva framstält ett sådant yrkande.

Grefve Sparre: Efter den fullständiga utredning, som redan vid diskussionens början kommit frågan till del, hade jag trott, att densamma kunde anses afgjord här i Kammaren samt förslaget såsom alldeles odugligt fallet. Då nu emellertid återremiss af punkten blifvit begärd, har jag ansett det vara lämpligt att, till hvad Chefen för Finansdepartementet yttrat om de olägenheter, som för allmänheten skulle blifva en följd af anvisningssystemet, genom anförande af några exempel från det län, hvars styrelse är mig anförtrodd, foga ytterligare bevis på de missförhållanden, ja till och med vådor, som införandet af nämnda system skulle medföra.

Jag har inom landtränteriet låtit uppgöra en uppgift å alla från ränteriet gjorda utbetalningar under de särskilda månaderna af sistlidet år. Denna uppgift visar, bland annat, att under sistförflutne december 460 särskilda utbetalningar å tillsammans 195,852 kronor egt rum; och för alla tolf månaderna uppgingo utbetalningarna tillhopa till 2,125,384 kronor, fördelade på 2,747 personer. Detta endast för ett län! Med dessa siffror för ögonen kan man lätt föreställa sig, hvilken mängd anvisningar finge utfärdas, och hvilken massa menniskor skulle acceptera dem, kontrollera deras ingående till statskontoret och slutligen biträda vid deras infriande. Jag är, mine Herrar, ingen fiende till privatbankerna; men det får jag säga, att aldrig har det under min öfver tjugoåriga verksamhet såsom landshöfding ett ögonblick kunnat falla mig in att tillstyrka en sådan åtgärd, som att staten skulle göra sina utbetalningar genom de enskilda bankinrättningarna; och allra minst hade jag trott en dylik åtgärd skulle ifrågasättas vid en tidpunkt, då vi nyligen haft för oss exemplet af en bank i Östergötland som ramlat omkull. Jag hade icke trott, att denna Kammare eller någon som helst fantastisk ifrare för privatbankerna skulle kunna föreslå något sådant och att en antydan i den rigtningen gjorts af Stats-Utskottet var verkligen oväntadt.

Under det att förut en betydlig del utbetalningar egde rum direkt från Statskontoret, och en mängd stater hade, så att säga, sina egna

Om löneregle-ring för landt-räntmästarne. (Forts.)

ränterier, t. ex. läroverken, af hvilka hvart och ett genom egen kassa gjorde sina utbetalningar, militiestaten m. fl., går deremot nu, mine Herrar, den tendens genom administrationen, att alla utbetalningar skola ske genom landtränterierna. I följd deraf och då staten utbetalar stora summor åt alla håll, uppkomma sådana ansenliga siffror som t. ex. dem, jag nyss nämnde i afseende å Elfsborgs län. Härtill kommer, såsom förut här blifvit påpekadt, stämpelpappersafgiften. Inkomsten af denna afgift har under senare tider betydligt växt och kommer fortfarande att växa, derför att, såsom Herrarne veta, sportlerna blifvit indragna för landssekreterare, landskamrerare och häradshöfdingar och expeditionerna i stället beläggas med högre karta. Och det är af landträntmästaren som hela denna karteförsäljning, hvilken endast för Elfsborgs län i fjor belöpte sig till närmare 200,000 kronor, besörjes. Derjemte ombesörjer han utvexling af mynt. En stor del privatbanker hafva nemligen, efter indragning af enskilda bankernas sedlar å 5 kronors valör, icke åtagit sig någon förbindelse att tillhandahålla allmänheten riksbankens 5-kronesedlar, hvarför det också ibland i landsorten är ganska ondt om femmor, utan de utlemna mest egna sedlar å 10 kronors valör och till följd häraf söker allmänheten att i landtränteriet få sitt behof af 5-kronesedlar fyldt.

För att göra det beqvämt för alla dem, som hafva någon liqvid att uppbära i ränteriet, har man i allmänhet vidtagit den utvägen, att en anordning å beloppet tillsändes dem, hvilken af dem qvitteras, och sedan skickas tillbaka, hvarefter penningar sändas dem eller utfås i ränteriet genom ombud. Föreställom oss nu, att i stället för penningar anvisningar utskickas! I det län, jag förestår, hvilket från residenset har en utsträckning af 15 à 20 mil åt ett håll och nära lika långt åt ett annat, skulle sålunda en anvisning kunna komma att skickas långt bort, ofta långt mot norska gränsen. Det skulle just blifva beqvämt för t. ex. en folkskolelärare att få sig tillsänd en anvisning på statskontoret. Hvad skulle han göra med den i dessa trakter? Begifver han sig till ett bankkontor, som kan vara långt aflägset beläget, för att få den inlöst, så lemnas honom möjligen det svaret: ja bevars, nog kunna vi lösa in anvisningen, men vi vilja derför hafva vår provision. Jag tror, att obeqvämligheterna af anvisningssystemet skulle för folket blifva så stora, att det ej skulle komma att dröja länge, innan knotet deröfver lät höra af sig.

Jag ber, mine Herrar, få erinra derom, att de föreslagna lönerna för landträntmästarne icke kunna utöfva något inflytande i frågan. De äro verkligen af underordnad vigt. Lönebeloppen äro icke högre än 4,500 kronor i de större länen, 4,300 kronor i andra klassens län och 4,000 kronor i de mindre länen. Om nu i stället för landträntmästare finnes en länskassör eller en länsbokhållare, ty någon måste vara, som kan hafva reda på alla utanordningar — Konungens Befallningshafvande kan nemligen icke utanordna fritt — tro Herrarne då, att denne person, som derjemte skall handhafva stämpelpappersförsäljningen och ombesörja en mängd utbetalningar, kan låta sig nöja med en mindre aflöning än hvad i sådant afseende föreslagits, eller tro Herrarne, att en kassör på något handelskontor uppbär mindre lön än 4,000 kronor?

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

Jag tror för min del, att någon besparing i afseende å lönerna icke kan ega rum.

Utom kronouppbörden ingå till ränteriet en mängd andra afgifter, som vi ganska väl känna till. Landstingsmedel, brandstodsafgifter i de län, der gemensam brandstodskassa finnes, sjukvårdsmedel, riddarhusmedel jemte en mängd andra afgifter inlevereras i ränteriet och gå derifrån till de särskilda myndigheter eller verk och inrättningar, som ega att öfver medlen disponera. Om landstingen skulle skaffa sig särskilda kassörer eller räntmästare, eller hvad de skulle kallas, för landstingsmedlens uppbärande, hvad skulle man väl tycka om det? Jag tror således, att det är ganska beqvämt att hafva dessa ränterier, till hvilka dessa medel kunna insändas.

Slutligen vill jag meddela att inom Elfsborgs län hafva göromålen på ränteriet icke, såsom man i allmänhet föreställer sig, förminskats, utan i stället ökats, så att det icke skulle kunna vara möjligt, om en länskassör tillsattes, att denne kunde hafva någon tid öfrig till tjenstgöring på landskontoret. Förutom de kassarapporter, som han för hvarje dag inlemnar till Konungens Befallningshafvande, har räntmästaren att för hvarje half månad till Statskontoret afgifva räkning öfver alla medel, som äro honom anförtrodda, förteckning öfver oersatta anticipationer, qvarstående depositioner m. m. Dessutom skall räntmästaren för hvarje månad till Konungens Befallningshafvande afgifva fullständig ränterirapport, upptagande alla inkomna eller utbetalade summor, hvilken rapport stundom kan omfatta ända till 44 ark i stort format. Alla dessa räkenskaper sysselsätta och hafva under de 20 år, jag varit i Elfsborgs län, så sysselsatt räntmästaren, att han icke kunnat reda sig utan att hafva ett biträde, som han sjelf aflönar.

Slutligen ber jag att få upplysa, att jag nu visst icke talar för någon förökning i räntmästarnes inkomster, ty, om jag får säga upprigtigt, har åtminstone räntmästaren i Elfsborgs län mera nu genom inkomst af stämpelpappersförsäljningen och andra provisioner, än han skulle få efter löneregleringen. Men det är nu fråga om att få sakerna i ett ordnadt skick, och då man redan fastställt löneregleringen för landsstaten i öfrigt, så synes det mig verkligen vara skäl att äfven reglera räntmästarnes aflöningsförmåner, synnerligast som det är en så ytterst liten besparing som skulle vinnas genom att uppskjuta frågan. Nästan ingen besparing kan erhållas deraf att man kallade denne tjensteman länskassör i stället för landträntmästare. Äfven om frågan skulle återremitteras till Stats-Utskottet, tror jag dock icke, att nämnda Utskott kan lyckas att häfva de betänkligheter, som mot Utskottets förslag blifvit framstälda, de grundskott, hvarmed detsamma blifvit träffadt. Jag tror också, att man uttalat sig i denna fråga tillräckligt tydligt, så att en vidare diskussion härom är temligen öfverflödig; och jag instämmer således med dem, som yrkat afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Key: Det är verkligen med större tvekan än vanligt, som jag här går att taga till orda för att söka försvara Stats-Utskottets så mycket klandrade förslag; och jag gör det med så mycket större tvekan, som af den förda diskussionen tyvärr framgått, huru svårt det

är att rubba en enda sten i de gamla häfdvunna och af Regeringen omfattade embetsverkens institutioner.

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.).

Mine Herrar! Hvem af oss har icke litet hvar, och vid samtal man och man emellan, hört talas om landträntmästarnes lugna befattningar, och jag tillstår att äfven jag delat den allmänna föreställningen om desse landsstatstjenstemäns trefliga och beqväma platser; ja, man har gått till och med så långt i oförstånd att man ansett räntmästarnes göromål, åtminstone i jemförelse med andre tjenstemäns vid landsstaten såsom t. ex. landssekreterarnes och landskamererarnes, vara mycket litet betungande. Denna föreställning är den allmänna uppfattningen; men man finner nu hur grufligt denna måtte misstaga sig och man gör icke förr ett försök att i någon mån rubba, jag vill ej säga borttaga, desse tjenstemän, ty Stats-Utskottet har i sjelfva verket icke föreslagit deras borttagande, utan endast anställande vid landskontoren af andre tjenstemän med lägre lön och i lägre grad i följd af de minskade göromålen. Man gör, säger jag, icke förr ett sådant försök, än man öfverhopas med invändningar af allehanda slag; i ena fallet skrämmes man med privatbankernas rysliga spöke, och i det andra fallet framställas desse räntmästare — man är åtminstone frestad att döma så efter den här förda diskussionen — såsom hörnstenar i statens administrativa byggnad, hvilken, dem förutan, skulle störta samman.

Stats-Utskottet har, såsom Herrarne finna, egentligen fäst sig vid hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län i dess utlåtande i ämnet anfört och i öfverensstämmelse dermed tänkt sig att, om hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen qvarhölles allenast ett jemförelsevis mindre belopp penningar, än hvad nu är fallet, — vi veta att flere millioner nu kunna ligga räntelösa i ränterierna, — för att dermed bestrida löpande utgifter, förvaringen och handhafvandet af dessa medel borde kunna åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förvaltning och kontroll öfverlåtas, möjligen i de större länen med biträde af en tjensteman i lägre grad och följaktligen med lägre lön än de nuvarande räntmästarne. Detta är nu hela det fruktansvärdt våghalsiga förslaget, emot hvilket byråkratien med Herr Finansministern i spetsen upptornat den ena invändningen efter den andra, likasom, snart sagdt, hela statens väl eller ve skulle bero på landträntmästarnes vara eller icke vara.

Jag ber att få tillägga, att min tvekan att nu yttra mig icke minst härrör af det mästerliga och i många fall högst märkvärdiga anförande, vi nyss vid diskussionens början finge nöjet åhöra från statsrådsbänken, och hvilket, snart sagdt, skulle varit för mig öfverväldigande, såvida icke Stats-Utskottet just i denna fråga redan förut, men i alldeles motsatt rigtning till hvad vi nyss med beundran åhörde, låtit påverka sig af ingen mindre än Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet sjelf. Då nemligen fråga var om Statskontorets omorganisation, och huruvida Statskontoret sedermera skulle hafva någon kassa hos sig inneliggande eller icke — här är fråga, huruvida ränterierna skola hafva större eller mindre kassor inneliggande hos sig eller icke — hade Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet ett anförande till statsrådsprotokollet, hvilket, jag vågar säga, enligt min uppfattning är fullt så bra som det vi i dag hört af honom.

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.).

Herr Statsrådet anförde då till en början, hvad löneregleringskomitén sagt, nemligen att principen borde genomföras, så att från Statskontoret efter omorganisationen icke borde utlemnas annat än anvisningar på Riksbanken, — en åsigt som såväl Presidenten som Statskontoret var emot. I allmänhet har också visat sig, att icke något embetsverk, såsom till exempel Statskontoret då och länsstyrelserna nu, är benäget att omorganisera sig sjelf. »För egen del», yttrade Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet, »om nämnda fråga har jag efter någon tvekan, huruvida här kunde vara skäl att taga hänsyn till hittills öflig sed, ansett mig böra godkänna de skäl komiterade anfört för sin uppfattning». Jag ber om ursäkt, att jag nu uppläser, hvad herr Statsrådet härvid till stöd för sin mening yttrade; men det är verkligen så ytterst intressant, att jag ej kan underlåta att sätta Herr Statsrådet *då* emot Herr Statsrådet *nu*, isynnerhet som jag icke gerna kan för Stats-Utskottets nu föreliggande förslag uppkalla några kraftigare hjelpare än Herr Statsrådets dåvarande åsigter.

Han fortsätter sålunda: »Förestode verkligen, såsom från andra sidan påstås, för den allmänhet, hvilken har att af Statskontoret undfå betalning, någon afsevärd olägenhet af det föreslagna sättet för betalningens verkställande, så skulle jag helt visst icke, hvarken för att oböjligt vidhålla en princip eller för att vinna en minskning å embetsverkets lönestat, förorda detsamma. Men denna olägenhet förefinnes efter min uppfattning allenast i föreställningssättet och försvinner fullständigt, så snart allmänheten hunnit vänja sig vid det nya liqvidationsmedlet. Det gifves redan inom vårt eget land åtskilliga stora handelshus, som nästan aldrig liqvidera med annat än anvisningar å sin bankräkning. I länder, hvilka uti allt hvad till liqvid- och omsättningsväsen hör alltid ansetts som efterföljansvärda förebilder, har detta betalningssätt utbildat sig till ett system, hvaraf allmänheten anses hafva den största fördel. Det är efter min mening alls icke otjenligt, att staten i sin mån bidrager till införandet af sådan sedvänja, att betalningar kunna verkställas genom anvisning å behållning i en bank, och antagligen kan ingen kraftigare dertill medverka än en institution sådan som Statskontoret. Det lider intet tvifvel, att en anvisning af Kongl. Maj:ts och Rikets Statskontor utfärdad å dess behållning i Riksbanken, ställd, alldeles såsom hittills varit vanligt, att betalas till innehafvaren, skall utan tvekan af hvarje bankinrättning eller större affärsman tagas för god som penningar, och hafva endast under ett år sådana anvisningar till några hundratal förekommit i rörelsen, skola de komitéledamöter, läroverkscensorer eller gratialister m. fl., hvilkas beqvämlighet man velat afse, visst icke möta någon svårighet att hvar som helst vexla den erhållna anvisningen i erforderliga penningevalörer. Hellre kunde då motsatsen vara att förmoda, eller att dylika anvisningar, säkra som de äro och stälda till innehafvaren, rent af komme att tjenstgöra i rörelsen såsom banksedlar, och möjligen kunde man derför mot förslaget vilja framkalla farhågan för ett nytt pappersmynt utgifvet af Statskontoret. En sådan farhåga saknar dock all grund; hvarken lämpa sig dessa anvisningar, som oftast äro utstälda på ojemna belopp, till *löpande* omsättningsmedel, ej heller kan under något vilkor af dylika anvisningar å verklig kassabehållning

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.).

uppstå sådan olägenhet, som följer af pappersmynt». Denna del af Herr Statsrådets yttrande vid omorganisationen af Statskontoret tog Stats-Utskottet äfven nu i betraktande; och för min del får jag säga, att jag funnit detta yttrande så talentfullt, att jag anser det kunna fullkomligt jemföras med det tal i motsatt syftning, som vi åhört i dag, och vittna om en förmåga som endast kan sättas i jemnbredd med det bekanta yttrandet af en annan svensk statsman Riksrådet Grefve von Wallwijk, då denne frågade Gustaf den III, huruvida »Hans Majestät befalde att Statskontorets bokslut skulle upprättas med eller utan statsbrist».

Jag skall nu återkomma till hvad Stats-Utskottet i sitt betänkande sagt. Utskottet har bland andra skäl för att man nu icke borde fastställa någon löneregleringen för räntmästarne andragit, att man skulle kunna använda de räntelösa millioner, som nu ofta till öfverflödiga belopp ligga fördelade i de särskilda ränterikassorna till kassaförstärkning uti Statskontoret. Att detta icke är någon så oväsentlig sak, framgår deraf, att vi förra riksdagen måste upptaga särskildt lån för att skaffa Statskontoret nödig kassaförstärkning. Och oväsentlig kan väl icke den omständigheten vara, antingen tre, fyra eller fem millioner skola ligga räntelösa i landtränterierna eller ingå till Statskontoret för att der kunna användas vid förekommande behof och hvarigenom äfven Statskontorets tryck på Riksgäldskontoret skulle högst betydligt förminskas.

En annan omständighet, som äfven förtjenar att beaktas, är att de enskilda sedelutgifvande bankernas 5-kronesedlar redan strukit med; och då väl inom kort äfven privatbankstiorna komma att gå all verldens väg, tror jag, att det infernaliska spöke i afseende å privatbankerna man här målat på väggen i afton högst betydligt skall förlora sitt hemska utseende.

Vidare vågar jag påstå, och detta har äfven Herr Finansministern erkänt, att i de 4 orter, der Riksbanken för närvarande har afdelningskontor, alls icke någon olägenhet af dessa tjensters indragande lär kunna uppstå. Men kan man ju äfven tänka sig, att ännu flera afdelningskontor af Riksbanken äfven med dess nuvarande organisation skulle redan nu kunna inrättas i orterna och det inom mycket kortare tid och för mycket mindre kostnad än som skulle erfordras, om Kongl. Maj:ts förslag till löneregleringen nu godkännes, och man sedermera skulle i förening med en bankreform se sig föranlåten till samtlige räntmästares försättande på indragningsstat. Jag tror, att Utskottets så mycket klandrade förslag har så många goda skäl för sig, att man icke så ohejdadt, som här skett, borde bryta stafven öfver detsamma.

Ingen reform, mine Herrar, stor eller liten, är möjlig, utan att dess genomförande har med sig olägenheter och svårigheter. Vill man göra allt sitt till att fördubbla olägenheterna och förstora svårigheterna, då — ja, då kan aldrig någon reform genomföras; ty alltid skall man kunna hafva något att invända mot hvilken reform som helst. Men utgår man i nu föreliggande fråga helt enkelt från hvad som är ett allmänt kändt faktum, nemligen att desse landträntmästare hafva, såsom jag i början af mitt anförande yttrade, de mest lugna och beqväma, jag vill icke derför säga sysslolösa, befattningar, så tror jag

Om löneregleering för landträntmästarne. (Forts.).

icke, att Utskottet, väl vetande hvilket motstånd möter hvarje tjenstemannareform, vågat sig för långt, då det endast velat ersätta den större apparaten med en mindre, dessa räntmästare med lägre aflönade tjenstemän, och göra det endast der hvarest desse verkligen finnas behöflige. Hvad beträffar den minskade utbetalning från landshöfdingeembetena, som utaf reformen skulle blifva en följd, tror jag verkligen, att vi icke behöfva befara att vi derigenom vare sig upphöja privatbankerna till statsinstitutioner eller på något sätt rubba den allmänna rörelsens beqvämlighet, vålla oreda i uppbörden eller något sådant. Det är om detta, som Utskottet varit öfvertygadt; och oaktadt Herr Finansministerns, jag upprepar det, mästerliga anförande, vågar jag dock påstå, att han här gjort sig till målsman för motarbetandet af en reform, som, med hans stora förmåga att försvara en motsatt sak, skulle vara lika klar och lika lätt genomförd, som den nu tyckes möta svårigheter hos en och annan, på hvilken detta anförande inverkat. Jag har derför velat erinra om hvad han sjelf yttrade, då Statskontorets omorganisation var i fråga, och som går i samma rigtning med hvad Stats-Utskottet nu föreslagit beträffande landtränterierna.

Jag upprepar min anhållan om bifall till Utskottets förslag, fullt öfvertygad, att landet icke inledes i någon fara, och att det är en reform, som har vida mindre dimensioner, än man här med konstlade medel velat göra dem till.

Herr Carl Ifvarsson: Den talare, som sist hade ordet, började med att förklara, att det var med en viss tvekan han uppträdde efter Herr Finansministerns anförande, och för min del får jag bekänna, att jag i ännu högre grad känner mig tveksam, emedan jag icke var inne i Kammaren, då diskussionen om denna punkt började; och jag har sålunda icke varit i tillfälle, att af Herr Finansministerns anförande höra mera än slutet. Det lilla jag mot slutet hörde samt bravoropen gaf mig dock anledning att antaga, att det måste hafva varit ett utmärkt anförande, som kunnat göra en sådan verkan på Kammarens ledamöter, att döma af de bifallsyttringar, hvarmed hans anförande helsades. Detta gör mig, som sagdt, ganska tveksam om, hvad jag nu skall säga; men så mycket tror jag mig dock kunna säga, att jag anser, det skulle vara oklokt, om Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, nu bifölle Kongl. Maj:ts proposition, utan att närmare tänka på saken. En återremiss vill jag dock icke motsätta mig, om Kammaren vill fatta ett sådant beslut, ty jag skulle mycket gerna taga del af hvad här förut blifvit i saken yttradt, men som jag icke var i tillfälle att höra; men på det hela tror jag dock icke, att någon återremiss är behöflig, ty Utskottet har ju icke föreslagit annat än, att Kongl. Maj:ts förslag om löneregleering för landträntmästarne icke *för närvarande* måtte vinna Riksdagens bifall. Nu säger man, att landträntmästarnes ställning eller frågan om ränterierna bör regleras i sammanhang med en reform i bankväsendet. Nåväl, låtom oss då reformera bankväsendet först, så kunna vi nog sedan reglera lönerna för räntmästarne. Ty om vi nu först reglera räntmästarnes löner, så kan det vara ovisst, hur det sedan kommer att gå med den förespeglade bankreformen. Vi hafva icke vid denna Riksdag fått framlagdt något

förslag i det afseendet, vare sig från Kongl. Maj:t eller annat håll, ehuru man förra riksdagen talade så mycket om, att det skulle ske. Motståndet mot en sådan reform är på åtskilliga håll mycket starkt, och det kunde derföre hända, att, om vi nu i förväg reglera räntmästarelönerna, så komme det kanske sedan att dröja många år innan bankreformen blefve genomförd. Det af Utskottet föreslagna uppskofvet med den nu ifrågavarande löneregleringen torde derföre hafva ganska goda skäl för sig.

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

Om man ser efter, huru det gått med alla dessa under senare åren verkställda löneregleringar, så måste man tillstå, att det icke blifvit mycket af med de indragningar af tjenster, som man jemte förhöjande af lönerna för de öfriga med dessa regleringar ursprungligen afsett att vinna. Nog hade man väl alltid trott, att räntmästaretjensterna skulle kunna indragas och dithörande göromål, hvilka åtminstone på många orter äro obetydliga, ombesörjas af länsstyrelserna utan någon betydlig tillökning i tjenstemännens antal derstädes. Jag tror också, att en och annan indragning kunnat ske, om man på en gång företagit regleringen af alla landsstatstjenster; men i stället har man föredragit att reglera den ena tjensten då och den andra då, och om hvar och en heter det, att den icke kan undvaras, och på det sättet blir vinsten af regleringen liten eller ingen. Hvad skall man få för tanke, då man ser, att det går så till? Jag börjar nästan tro, att Herr Carl Anders Larsson har rätt deri, att man bort gå radikalare till väga med dessa löneregleringar. Jag har förestält mig, att vi borde tillräckligt aflöna våra tjenstemän, men att vi icke heller borde hafva flere än som behöfdes, och dessa borde då äfven hafva full sysselsättning. Denna åsigt mötte dock motstånd öfverallt.

Hvad beträffar den särskilda reglering, hvarom nu är fråga, så betyder den icke så särdeles i och för budgeten, men jag ber, att man icke fäster allt för stora förhoppningar vid den utlofvade bankreformen, utan afvaktar, huru med den kommer att gå, innan man med hänsyn till den reglerar räntmästarnes löner.

Emellertid vill jag icke allt för länge upptaga Kammarens tid. Jag slutar derföre med att förklara, att jag helst skulle se, att Utskottets förslag antages. Blir en gång bankväsendet ordnadt så, att räntmästarne fortfarande behöfvas, så har man icke att befara, det Riksdagen kommer att säga nej till en reglering af deras löner. Om emellertid Kammaren vill återremittera punkten, så har jag ingenting deremot, då jag icke hört allt, hvad under diskussionen förekommit, men ett obetingadt bifall till Kongl. Maj:ts proposition under nuvarande förhållanden, det motsätter jag mig bestämdt.

Herr Key: Med anledning deraf, att den siste ärade Talaren förklarade sig icke hafva något emot en återremiss af den föredragna punkten, anhåller jag att få upplysa, att Första Kammaren redan med 48 röster mot 40 bifallit Utskottets hemställan. Då sålunda en återremiss från denna Kammare icke skulle hafva annan påföljd, än att Utskottet inkomme med hemställan, att Kammaren måtte i ärendet fatta beslut, anhåller jag fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Om löneregleringför landträntmästarne. (Forts.)

Herr Bokström: Jag anhåller att i förbigående få nämna, att med min opposition emot Utskottets förslag icke varit åsyftadt något klander, utan har jag endast velat uttala min från Utskottets afvikande mening.

Hvad angår den reduktion i arbetet, som skulle uppkomma för ränterierna i de städer, der Riksbanken har hufvud- eller afdelningskontor, så torde man allt för mycket hafva öfverskattat betydelsen af denna reduktion. Den bokföring, som åligger räntmästarne, är precis densamma; samma förhållande är det med expeditionernas antal och öfriga göromål, undantagandes att vid uppbördsmedlens leverering komme att användas bankqvitton i stället för kontanta penningar.

Det har också sagts, att räntmästarne hafva så lugna och beqväma befattningar. Detta vill äfven jag i någon mån medgifva. Men denna omständighet i och för sig berättigar icke till dessa befattningars borttagande. Det gifves nemligen åtskilliga befattningar, som måste finnas, om än de icke gifva sina innehafvare full sysselsättning. Man kan t. ex. icke gerna påstå, att en telegraftjensteman är öfverflödig, derför att det icke telegraferas i hvarje stund, o. s. v.

Då jag för min del är öfvertygad, att ett uppskof med den ifrågasatta löneregleringen icke komme att leda till annat, än att flertalet räntmästare förblefve sittande i orubbadt bo en längre tid med sina ganska höga provisioner, och att i följd deraf Statsverket komme att gå i mistning af de besparingar, som redan nu kunna göras, så yrkar jag, såsom förut, bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och när jag detta gör, förskaffar jag mig visserligen icke någon tacksamhet från herrar räntmästare, hvilkas flertal hafva större skäl att vara tacksamma, om denna löneregleringsfråga faller.

Herr Liss Olof Larsson: Jag är särdeles belåten öfver att jag reserverat mig mot Utskottets betänkande, ty det skulle vara svårt, ja rent af omöjligt för mig att försvara detsamma gent emot det uttalande, som egt rum från statsrådsbänken, och jag tilltror mig icke kunna vederlägga åtminstone många af de skäl, som dervid anfördes. Dessa hafva också styrkt mig i det tvifvel om lämpligheten af Utskottets förslag, som jag också i min reservation framhållit.

Det har från början förefallit mig något egendomligt, att man i fråga om räntmästarne velat afslå Kongl. Maj:ts proposition, oaktadt densamma visar en besparing af åtskilliga tusen kronor, men deremot bifalla förslaget rörande regleringen af häradsskrifvarnes löner, hvilket senare förslag dock fordrar betydligt ökade utgifter. Hufvudsakliga skälet, hvarför jag reserverat mig mot Utskottets betänkande, synes af reservationen; det var nemligen den omständigheten, att det skulle uppstå stor svårighet för landsortens invånare att få sitt behof af småsedlar, om man skulle bifalla Utskottets förslag oförändradt; och hvarigenom landskontorens utbetalningar alltid skulle ske genom anvisningar på Statskontoret. För min del ansåg jag att Statskontoret kunde remittera penningar, då landskontoret hade att fullgöra utbetalningar, och hvarigenom penningar på det sättet skulle komma ut i landsorten; och yrkade jag att Utskottet i första rummet skulle anvisa denna utväg, men det förslaget mötte ett bestämdt motstånd inom Ut-

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

skottet, af skäl som jag ej förmår fatta, och sannerligen jag begriper, hvarför man var så rädd för att låta Statskontoret skicka medel till landskontoren. Sedan nu enskilda bankernas femkronesedlar blifvit indragna och man har förhoppning, att tiorna snart skola följa efter, föreställer jag mig, att det kommer att möta stora svårigheter att erhålla småsedlar i landsorten, och mina betänkligheter i det afseendet hafva icke blifvit häfda. Om en person kommer till en enskild bankinrättning i landsorten med en anvisning på Statskontoret, så kanske banken inlöser densamma, åtminstone i vissa fall, om jag nemligen vill taga deras sedlar å de större valörer, som de få utgifva, men sådana tror jag man har svårt att röra sig med i landsorten, der de flesta väl få nöja sig med sedlar på mindre valörer. Begär jag guldmynt för invisningen, så befarar jag att banken icke inlöser densamma.

Under förra året ser man att landet behöfde mer än 13 millioner kronor i femkronesedlar utom de riksbanksfemmor som voro ute, samt att ett ännu större belopp i tiokronesedlar vore utelöpande; men jag föreställer mig, att det skulle blifva ytterst svårt att få det erforderliga rörelsekapitalet i landsorten, om alla småsedlar, som ligga i landträntmästerierna, skulle skickas till Statskontoret genast, under det att landskontoren, när utbetalningar derifrån skulle ske, endast skulle utställa en anvisning på Statskontoret. Jag har varit med om Utskottets hemställan att för närvarande afstyrka Kongl. Maj:ts förslag om en lönereglering för landträntmästarne; men jag har för ett sådant afslag velat göra den ändring i Utskottets motivering, som min reservation angifver, enär man på så sätt anvisar ytterligare utvägar för Kongl. Maj:t och dessutom ställer sig oberoende af de enskilda bankerna.

Jag skulle helst varit med om en återremiss för att sätta Utskottet i tillfälle att taga frågan i förnyad pröfning, i synnerhet som Utskottet icke alls pröfvat de föreslagna lönerna eller vilkoren för deras åtnjutande, utan endast afhandlat frågan om landträntmästerierna vara eller icke vara. Men då Första Kammaren redan bifallit Utskottets förslag, torde en återremiss tjena till ingenting. Jag har således att välja mellan Utskottets förslag med den ändring af dess motivering, som i min reservation finnes angifven, och Kongl. Maj:ts förslag. Men då mina betänkligheter icke blifvit häfda genom den förda diskussionen, och en återremiss icke gagnar till något, yrkar jag, att Kammaren måtte godkänna Utskottets förslag med den ändring i motiveringen, som finnes intagen i min reservation, enär jag icke kan godkänna Utskottets motivering, hvilken jag finner alldeles ohållbar.

Herr Statsrådet Forssell: Då jag för votering i Första Kammaren var nödsakad att aflägsna mig härifrån, var en ärad talare sysselsatt med uppläsande af ett anförande af mig till statsrådsprotokollet under år 1876, angående Statskontorets omorganisation, hvilket förmenades stå i strid mot hvad jag under denna dags diskussion yttrat. Jag var således icke i tillfälle att ord för ord följa hans uppläsning, men tror mig känna detta yttrande tillräckligt för att veta, att deri icke finnes något, som är stridande mot mitt yttrande i dag; ty i det åberopade anförandet afsågos förhållanden, som afveckla sig inom

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

Stockholm, der, som bekant, Riksbankens hufvudkontor finnes tillgängligt för en och hvar, som vill hafva Statskontorets anvisningar inlösta.

Den ärade talaren på hallandsbänken började sitt anförande med den upplysningen, att han af mitt förra anförande icke åhört mera än slutet. Detta förklarar för mig också möjligheten af en sådan uppfattning, som tycktes framgå af hans yttrande, att jag skulle på något sätt hafva stält löneregleringen för landträntmästarne i något samband med eller som förutsättning för en förestående indragning af de enskilda bankernas tiokronesedlar. Jag vet med säkerhet, att jag i mitt anförande icke framhållit det ena såsom en förutsättning för det andra; det enda, som deri förekom, var ett försök att bevisa Kammaren, hurusom borttagandet af landträntmästerierna och tillämpning af det system, som Utskottet i deras ställe förordat, skulle ytterligare fastläsa den sedelutgifningsrätt, som de enskilda sedelutgifvande bankerna nu hafva.

Den omständighet, att Första Kammaren bifallit Utskottets förslag och således icke allenast icke velat godkänna de af Kongl. Maj:t föreslagna besparingar utan äfven sanktionerat ett system, som — jag vågar påstå det, och mitt påstående har ännu icke blifvit vederlagdt — skall ännu mer tjena att befästa de enskilda bankernas makt öfver landets bytesmedel, kan jag för min del icke finna utgöra något bevis om detta systems förträfflighet. Skulle äfven denna Kammare instämma i godkännandet af ett sådant system, vågar jag antaga, att sådant dock icke nödvändigt behöfver betyda detsamma som landträntmästerierna upphörande. Ledande grundsatser ifråga om penningeväsendet kunna icke så lätt öfvergifvas. Landträntmästerierna hafva ännu laglig grund för sin tillvaro; och jag föreställer mig, att följden af ett Riksdagens afslag å Kongl. Maj:ts förevarande framställning endast skulle blifva den, att den besparing, som skulle ifrågakomma, i händelse den föreslagna löneregleringen antoges, icke för närvarande kunde komma det allmänna till godo. Jag upprepar derföre ännu en gång min anhållan, att den besparing, som Kongl. Maj:t föreslagit, måtte af Kammaren godkännas.

Herr Danielsson: Då vi nu hört, att Första Kammaren bifallit Utskottets förslag och godkänt dess motivering, så torde det vara temligen tydligt, att under detta bifall äfven ligger ett uttalande, som syftar på, att de enskilda bankernas intresse i någon mån derigenom är bevaradt. Mig förefalla de skäl, som här blifvit uttalade för en motsatt åsigt, vara mycket beaktansvärda; och jag anser derföre, att denna Kammare icke bör förhasta sig med att erkänna såsom rigtig den motivering, Utskottet begagnat i det föreliggande betänkandet. Ty i och med detsamma Kammaren det gör, har den säkerligen också öfvergått på en annan åsigt, än Kammaren härutinnan förut godkänt; och det vill jag icke vara med om. Jag tror, att denna Kammare bör vidhålla sin åsigt, att de enskilda bankerna icke böra tillvälla sig alltför stort inflytande på statens angelägenheter; antager man sådana åtgärder, som här blifvit föreslagna, så har man också erkänt de enskilda bankernas sedlar såsom gällande mynt, hvilket, såsom vi veta, våra grundlagar förbjuda.

Om frågan angående reglering af landträntmästarnes löner skulle

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

hvila ett eller annat år, så kan helt visst deraf icke någon fara uppstå. Dessa tjenstemän hafva icke anledning att mycket klaga öfver sin nuvarande ställning, och de flesta äro helt säkert ganska belåtna med den aflöning, de redan åtnjuta. För att få litet mera tid att tänka på saken, vill jag derföre föreslå, att denna Kammare godkänner Utskottets förslag med ogillande af dess motivering. Jag ber, att Herr Talmanen behagar framställa proposition på detta mitt yrkande, hvarmed jag, såsom sagdt, endast afser, att Kammaren må få tid på sig att tänka på saken och icke binda sig på förhand i ena eller andra afseendet genom fattandet af ett förhastadt beslut.

Herr Key: Jag ber att blott få göra ett par anmärkningar med anledning af hvad Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet gemälde mot mitt citat af hans yttrande år 1876.

Herr Statsrådet sade i afton i sitt första anförande, att så beskaffade anvisningar, som Stats-Utskottet föreslagit och som äfven Herr Statsrådet ansåg kunna vara i viss mån användbara, måste utfärdas till *viss* man, och han tillade nu nyss att det uttalande, som af honom gjordes 1876, omfattade endast Statskontoret samt dess förhållanden till Riksbanken och således icke var tillämpligt på landträntmästarnerne och provinserna; Herr Statsrådet ansåg till följd deraf att han icke iråkat den sjelfmotsägelse jag velat förmena. Jag skall derför ur detta anförande, som jag förra gången uppläste mera in extenso, ännu en gång uppläsa blott några få ord. »Det lider», yttrar Herr Statsrådet bland annat, »intet tvifvel, att en anvisning af Kongl. Maj:ts och Rikets Statskontor utfärdad å dess behållning i Riksbanken, ställd, alldeles såsom hittills varit vanligt, att betalas till *innehafvaren*», — Herrarne behagade observera, att här icke är fråga om *viss man* — »skulle utan tvekan af *hvarje bankinrättning* eller *större affärsman* tagas för god som penningar, och hafva endast under ett år sådana anvisningar till några hundratal förekommit i rörelsen, skola de komitéledamöter, läroverkscensorer eller gratialister m. fl., hvilkas beqvämlighet man velat afse, visst icke möta någon svårighet att *hvar som helst* vexla den erhållna anvisningen i erforderliga penningevalörer» etc. Här är det ju alldeles tydligt icke fråga allenast om Riksbanken utan om *hvarje bankinrättning;* och som vi icke ega mer än en Riksbank, måste ju Herr Statsrådet med orden *hvarje bankinrättning* och *hvar som helst* jemväl afsett de enskilda bankerna. Detta var, hvad jag i förbigående ville nämna.

Hvad åter beträffar den siste ärade talarens förslag om ogillande af Utskottets motivering, får jag säga att, om man i denna skulle finna något försök till monopol för privatbanksintresset, sådant skulle mycket förvåna mig. Åtminstone har det icke ett ögonblick varit min mening att, i hvad på mig ankommit, medverka till en motivering i sådant syfte; ehuru jag tillstår mig hvarken i Utskottet eller nu blifvit gripen af den plötsliga förskräckelse för de enskilda bankerna som man här i qväll gjort allt till att framkalla. Jag ber för öfrigt att få å nyo erinra om, huru ringa saken i sig sjelf är, och huru små dimensioner den har, då Stats-Utskottet helt enkelt föreslagit, att Kongl. Majt:s förevarande nådiga framställningar, i hvad de afse ifråga-

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

satt lönereglering för landträntmästarne, icke *för närvarande* må vinna Riksdagens bifall. Det är endast *detta* och icke något annat, som Utskottet sagt. Jag tror således icke, att Utskottet inlåtit sig på några ovissa och vågsamma åtgärder, då det helt enkelt tillstyrkt Riksdagen att fundera vidare på saken och att den Kongl. propositionen alltså icke för det närvarande borde vinna Riksdagens bifall.

Herr Jöns Rundbäck: Efter den utgång frågan fått i Första Kammaren torde det icke vara skäl att vidare tänka på återremiss, och på grund deraf afstår jag från mitt derom gjorda yrkande och förenar mig uti det af Herr Danielsson i ämnet framstälda förslag om godkännande af Utskottets hemställan, men underkännande af dess derför använda motivering.

Herr Olof Jonsson: Äfven jag ber att få återtaga mitt yrkande om återremiss.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som förekommit, gaf Herr vice Talmannen propositioner dels på bifall såväl till Utskottets hemställan som ock till den derför af Utskottet anförda motivering, dels på bifall till nämnda hemställan med en sådan ändring af motiveringen som i den af Herr Liss Olof Larsson m. fl. afgifna reservation blifvit föreslagen, dels på bifall till samma hemställan med ogillande af den motivering, Utskottet anfört, dels på afslag å Utskottets förslag och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition, dels ock slutligen på återremiss; och fann Herr vice Talmannen den förstnämnda af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapropositionen upptog Herr vice Talmannen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Kongl. Maj:ts förslag nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men äfven angående kontrapropositionen äskades votering, och blef alltså, sedan till kontraproposition i denna votering antagits yrkandet på bifall till Utskottets hemställan med ogillande af den derför af Utskottet framstälda motivering, en så lydande omröstningsproposition först uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen antager deras mening, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit det af Herr Danielsson framstälda yrkande om godkännande af Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan, med ogillande af den derför anförda motivering.

Om löneregleringen för landträntmästarne. (Forts.)

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, utföll med 71 ja mot 100 nej, hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som bifaller Stats-Utskottets i 6:te punkten mom. a af Utlåtandet N:o 10 gjorda hemställan, äfvensom den för samma hemställan af Utskottet anförda motivering,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren godkänt Utskottets berörda hemställan, men ogillat den derför af Utskottet använda motivering.

I den senare voteringen röstade 42 ledamöter ja mot 117, som röstade nej; i följd hvaraf beslut fattats enligt nej-propositionen.

I anseende dertill att tiden redan långt framskridit, uppsköts den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande Utlåtande till nästa sammanträde.

§ 3.

Anmäldes och bordlades följande inkomna ärenden, nemligen:

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Femte hufvudtitel; och

N:o 17, i anledning af Riksdagens år 1879 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1877;

Banko-Utskottets memorial:

N:o 6, i fråga om afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar;

N:o 7, i fråga om afskrifning ur Riksbankskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar; och

N:o 8, med hemställan om afskrifning ur Riksbankskontorets i Visby räkenskaper af dess återstående fordran för ett lån med omsättningsrätt; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskottets Utlåtanden:

N:o 1 (i samlingen N:o 5), i anledning af väckt motion angående berättigande för landstingen att bestämma den i 12 § af gällande jagtstadga omnämnda fridlysningstid; och

N:o 2 (i samlingen N:o 6), i anledning af väckt motion angående förbud för kräftfångst under viss tid af året.

Kammaren beslöt, att å föredragningslistan för nästa sammanträde ofvan omförmälda, nu inkomna ärenden skulle uppföras framför dem, som redan vore två gånger bordlagda.

§ 4.

Följande motioner afgåfvos, nemligen af

Herr *Nils Petersson*, N:o 154, om ändringar i 13 § Riksdagsordningen;

Herr *Jöns Rundbäck*, N:o 155, angående ändring i 87 § 2 mom. Regeringsformen; och

Herr *E. Westin*, N:o 156, om ändringar i grundlagarne i syfte att få tillfälliga utskott utbytta mot ett ständigt utskott.

Dessa motioner bordlades.

§ 5.

På förslag af Herr *Berg* beslöts, att Lag-Utskottets på Kammarens bord hvilande Utlåtande N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar, skulle förekomma till behandling främst i det diskussionsplenum, som komme att ega rum näst efter det sammanträde, under hvilket Stats-Utskottets likaledes bordlagda Utlåtande N:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjunde hufvudtitel, af Kammaren slutbehandlats.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	*N. Fosser*	under	8	dagar	från	den	5	Mars
»	Friherre *J. Koskull*	»	8	»	»	»	6	»
»	*S. Ljunggren*	»	4	»	»	»	7	»
»	*P. Nilsson* i Råby	»	8	»	»	»	7	»
»	*C. A. Larsson*	»	14	»	»	»	8	»
»	*Sam. Johnson*	»	14	»	»	»	13	»
»	*Jan Magnusson*	»	14	»	»	»	13	» och
»	*A. W. Wigardt*	»	14	»	»	»	16	»

§ 7.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Stockholm, tryckt hos *K. L. Beckman*, 1880.